TG 32772

DORTMUND

(541000 inwoners) de stad van het wereldberoemde bier en de behagelijke, goede restaurants



WESTFALENHALLE

Hotel Lindenhof
HET HUIS VAN NAAM
Wijn- en bierrestaurants

Hotel „Römischer Kaiser" A.G.
MET ALLE COMFORT, IN CENTRUM VAN DE STAD
WIJN- EN BIERRESTAURANT

Hotel Rheinischer Hof
DOOR HOLLANDERS GAARNE BEZOCHT
KAMER Mk. 3.50 - ONTBIJT Mk. 1.—
GROOT RESTAURANT

CORSO-BETRIEBE
RESTAURANT
CONCERT-CAFÉ
CONDITOREI
BOLSSTUBE

RATSKELLER
MARKT 14-16
IN HET OUDSTE RAADHUIS VAN DUITSCHLAND

GRAFENHOF
Südwall, hoek Hohestrasse
(tegenover Stadsschouwburg)
RESTAURANT, CONCERT-CAFÉ EN DANCING - Goede verzorging en attente bediening
AUTOWACHT WILHELM POTT

FREUDENSTADT IN HET SCHWARZWALD

De zonnige bergstad
Winterkuur - Druk bezochte Kuurplaats - Wintersport





Schwarzwaldhotel Waldlust
Het voorname Familiehotel, bekend door het verblijf van H. M. de Koningin Moeder der Nederlanden. Eig.: Fam. ERNST LUZ

Hotel Waldeck
Het bij Hollanders best bekende hotel, heerlijk in bosch gelegen. - Autoboxen
LUTZ & BÄSSLER

Waldhotel Stokinger
Heerlijk gelegen. - Skisport bij het hotel
Matige prijzen

Haus Hohenfreudenstadt
770 M. boven de Zee
Voor zenuw- en inwendige ziekten. Het heele jaar geopend. Prospectus
Eigen. en leidende arts: Dr. J. BAUER

Kurhaus Palmenwald
Het rustig in eigen park gelegen Hotel
Matige prijzen

HUIS METROPOL
Apostelnstr. 13
„Revue-Operetten en Variété-Theater"
„DER GARTEN"
Concert- en Café-Restaurant
DE BAR
De toonaangevende Dansbar van Keulen

KEULEN

DE DOMSTAD AAN DEN RIJN

Vraagt inlichtingen en prospecti bij Kölner Verkehrverein E.V., Köln am Rh. tegenover de Dom, of Duitsch Verkeers-Bureau, Kalverstraat 111, Amsterdam

BOBI DANSPALEIS
EHRENSTR. 18, TEL. 218003
HET DANSPALEIS VAN DEN DAG
SENSATIE-ORKESTEN
LUCHTDRUKPOST - LICHTFONTEIN
Bibo Dancing Bar
Mondain nachtleven
Den geheelen nacht geopend

ZWITSERLAND



BERN
DE ROMANTISCHE HOOFDSTAD

Bellevue-Palace Hotel
HET LEIDENDE EERSTE RANGS HUIS

Hotel Schweizerhof
tegenover Centraal-station
HET BEKENDE EERSTE RANGS HUIS

Hotel St. Gotthard
(bij het station)
Modernst comfort - Kamers vanaf Frs. 5,-

Savoy Hotel garni
Nieuw huis met modern comfort
Kamers vanaf Frs. 5.-

GERESERVEERD

Restaurant „Du Théâtre"
Het leidende Restaurant van Bern
Restaurant Français

MÜRREN
1650 M. boven de zee

HOOGST IN HET BERNER OBERLAND
RIJK AAN SNEEUW EN ZONNIG, BOVEN DE CRITIEKE REGENZONE

SCHOOL VOOR GRATIS LEEREN VAN SKIËN, SCHAATSENRIJDEN, CURLING
Pensionprijzen per dag van Frs. 10.- tot 15.-

WEKEN-PAUSCHAL ARRANGEMENTS
(7 dagen, alles inbegrepen)
Francs 90.- tot 135.-, naar hotel-categorie





GRINDELWALD
1050–2000 M. boven de zee

DE WINTERSPORTPLAATS MET 40-JARIGE TRADITIE
LEIDEND IN SKI, SCHAATSENRIJDEN EN CURLING
Beroemde gratis Ski-school - Billijkste Skisporttrein der Alpen

Baer Grand Hotel
HET LEIDENDE HOTEL
Sport- en gezelschapscentrum

Regina-Hotel Alpenruhe
Het goede comfortabele hotel in mooiste ligging

Hotel Belvédère
Modern Familiehotel in mooiste ligging. - Eigen ijsbaan

Parkhotel Schoenegg
Prachtig gelegen Familiehotel
Eigen.: Familie STETTLER

Hotel „Villa Sans-Souci"
KLEIN FAMILIEHOTEL
in zonnige ligging

Bahnhof Hotel Terminus
Sporthotel Jungfrau
Goede burgerhuizen in centrale ligging

ADELBODEN
1400 M. boven de Zee

zonnige wintersportplaats
IN HET CENTRUM DER BERNER ALPEN
WINTERKUREN - ALLE SOORTEN WINTERSPORT
IDEAAL SKIGEBIED - DOOR HOLLANDERS VEEL BEZOCHT

Kulm-Hotel en Kurhaus
HET ZONNIGE EERSTE RANGS HUIS

Adlerhotel en Kursaal
Trefpunt van de Hollanders
PENSION VANAF Frs. 11.50

Park-Hotel Bellevue
Nieuw huis met modernst comfort
Pension vanaf Frs. 11.50

Hotel National
VOORNAAM FAMILIEHOTEL
Pension vanaf Frs. 12.—



PONTRESINA

1800 M. b. d. z. ENGADIN

EEN VAN DE MOOISTE SKILANDSCHAPPEN VAN DE WERELD - STRALENDE ZON - RIJK AAN SNEEUW MODERNE SKISCHOOL - WINTERKUREN



Bernina-groep, gezien vanaf de Diavolezza. Links: de Piz Palü, rechts: de Piz Bernina

Schloss-Hotel
200 bedden
Leidend eerste rangs huis
Pension vanaf Frs. 15.-

Park-Hotel
130 bedden
Eerste rangs Sport- en Familiehotel
Pension vanaf Frs. 12.50

Eigenaar: Familie ENDERLIN
INLICHTINGEN EN PROSPECTI BIJ DE DIRECTIE

Sporthotel Pontresina
200 bedden
Alle comfort, beste ligging
Pension vanaf Frs. 13.50
Voordeelige Pauschalprijzen

Hotel Roseg
200 bedden
Het meest zonnige huis van Pontresina, door Hollanders meest bezocht
Pension vanaf Frs. 13.50

Hotel Schweizerhof
120 bedden
ZONNIGSTE LIGGING
Pension vanaf Frs. 11.-



SCHULS-TARASP

ENGADIN, 1250—1650 M. boven de Zee

Eenig in de Alpen door zijn combinatie van Wintersport en Winterkuur
Aan den voet van de beroemde SILVRETTA gelegen - Best geschikt voor elk wintersport - Het KARLSBAD in den winter - Zeer zonnig en geheel windstil

VOORDEELIGE HOTELS:

Hotel Hohenfels
Door Hollanders gaarne bezocht, beste zonnige ligging, balkonkamers
Pension vanaf Frs. 10.-

Hotel Post
Goed BURGER HUIS met stroomend water in alle kamers - Pauschalarrangements
Pension Frs. 9.50 tot 12.-

Hotel Terminus
Het zonnige wintersporthuis
Pension vanaf Frs. 9.-
Eig.: C. WINKLER-WIESER

KANDERSTEG

1200 M. b. d. z.

HET VROOLIJKE CENTRUM VOOR ALLE WINTERSPORT IN HET BERNER-OBERLAND

Wintervacantie in KANDERSTEG geeft gezondheid en levenslust voor HET HEELE JAAR!

IEDER REISBUREAU OF ONS VERKEERSBUREAU ZENDT U GAARNE ONZE GEILLUSTREERDE PROSPECTUS!



BAZEL

Telegram-Adres: EULERHOTEL

GRAND HOTEL EULER

VOORNAAM FAMILIEHOTEL VAN DEN EERSTEN RANG A/H CENTRAL BAHNHOF

KAMERPRIJZEN VANAF Fr. 6.—

Wijnhandel FERWERDA & TIEMAN

AMSTERDAM – 's-GRAVENHAGE - UTRECHT - ARNHEM
HAARLEM - ROTTERDAM - BUSSUM - NIJMEGEN
GRONINGEN - ALKMAAR - HILVERSUM - DEN BOSCH
LEIDEN - LEEUWARDEN - AMERSFOORT

Onze **groote fraai geillustreerde Prijscourant** (36 pag.) wordt op aanvraag gaarne toegezonden. Zij bevat een **keurcollectie Wijnen** op elk gebied. Ook van **Cognac, Whisky, Genever, Likeuren,** enz. vindt U daarin een uitgebreide sorteering.

N.V. DE HAARLEMSCHE HYPOTHEEKBANK

Gedempte Oude Gracht 65, HAARLEM

TELEFOON 10210

Directie: A. E. THIERRY DE BYE DÓLLEMAN - Mr. A. E. C. DE GROOT VAN EMBDEN

Hypotheken f 36.934.972 - Pandbrieven f 37.026.400
Reserves f 1.100.000.—

Pandbrieven verkrijgbaar door alle Effectenhandelaren en bij de Hypotheekbank

Groote stukken van f 5000.— Voor Reserves van f 1000.—, f 500.— en Spaarpotstukjes van f 100.—

BANDEN „OP DE HOOGTE"

EEN ZEER MOOIE AANWINST VOOR UW BOEKENKAST ZIJN DE TWAALF NUMMERS VAN „OP DE HOOGTE", DIE GEBONDEN EEN PRACHTUITGAVE VORMEN

Banden zijn tegen den prijs van f 2.50, franco p.p. f 2.80 aan ons Bureau en bij den Boekhandel verkrijgbaar



Gaat naar NAPELS

MET ZIJN ZON EN EEUWIGE LENTE

Bezoekt de stad en de „Gouden Rivièra":
Amalfi, Capri, Caserta, Castellammare, Ischia, La Solfatare, Positano, Sorrento, Vesuvius
HEERLIJK ZEEKLIMAAT GEDURENDE HET GEHEELE JAAR

Beroemdste archeologische centra ter wereld:
POMPEJI, HERCULANUM, CUMA, PAESTUM

Opera's - Symphonie-Orkesten - Jachtritten Yachtwedstrijden - Internationale Tenniswedstrijden - Theaters - Revue's - Dancings

TOERISTENCHÈQUES, welke U groot voordeel opleveren
HOTEL- EN BENZINEBONS
SPOORWEGREDUCTIES van 50 tot 70%

Inlichtingen, prospectus enz.: Ente Provinciale per il Turismo, Napoli; E. N. I. T., Prinsengracht 707, Amsterdam, en alle Reisbureaux

CLICHÉFABRIEK

CHEMEZ

HAARLEM - TELEFOON 15880

Bijkantoor: Rokin 68, Amsterdam, Telefoonnummer 35215

CLICHÉ'S
VOOR ELK BEDRIJF

ONTWERPEN
TEEKENINGEN
GALVANO'S
STYPEN EN MATRIJZEN

Clichémakers voor „OP DE HOOGTE"

OP DE HOOGTE

GEILLUSTREERD MAANDSCHRIFT

ONDER REDACTIE VAN CATHARINA TEN HOUTE DE LANGE

MEDEWERKERS: J. W. F. WERUMEUS BUNING, H. CH. G. J. VAN DER MANDERE, H. G. CANNEGIETER, L. W. BIERENS DE HAAN, Mr. H. M. MERKELBACH, J. G. DE HAAS, AMY ROBBE GROSKAMP–TEN HAVE, CAROLINE VAN LANCKER–VAN DOMMELEN, CHARLES BOON, MATHILDE A. ENSCHEDÉ TE ARLESHEIM, S. LUGTEN–REYS, M. VAN OTTERLOO TE PARIJS, ETHA FLES TE ROME, EN ANDEREN

FEBRUARI 1937 | No. 2 | 34E JAARGANG



CHUHSHA ICHIKAWA IN EEN KARAKTERROL

ABONNEMENT PER JAAR F 12.50 - FRANCO P.P. BINNENLAND F 14.—; BUITENLAND F 15.50 - LOSSE NUMMERS F 1.50 - GIRO-No. 5743 (REK. JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN) REDACTIE EN ADMINISTRATIE: KLOKHUISPLEIN 5, HAARLEM — ROKIN 68II, AMSTERDAM



Scène uit Kicho-Hôgen-Sanryaku-No-Maki met de groote acteurs: Kikujiro Onoye als jong meisje, Chuhsha Ichikawa als priester en Koshiro Matsumoto als edelman

KABUKI-ZA

DOOR CAROLINE VAN LANCKER–VAN DOMMELEN

IK geloof niet, dat er één ander land ter wereld is, waar de kunst van het tooneel zoo algemeen lééft in het hart van het geheele volk, als Japan.

In al haar uitingen maakt deze kunst zich openbaar en, ik zou haast zeggen, in alle vormen, die het aangenomen en doorloopen heeft, sedert de eerste tijden, dat tooneel hier tot uiting kwam, heeft zij zich gehandhaafd.

Het maakt juist de vreugde uit van het Japansche volk, dat ál die vormen van tooneelspel nog bestaan! Ze hebben zich *allen* gehandhaafd, de klassieken zoo goed als de saltimbanques. De rondtrekkende „kemiekelingen" naast het geperfectionneerde eeuwenoude poppenspel. De godsdienstige Mysteriespelen, maar ook de pantomine en het zangspel. Het is alles nog levend, fleurig, graag gezien en gretig bijgewoond door héél een volk!

De mythologische personages uit het Nôh-spel, zijn hem even vertrouwd als de helden uit het oude Kabuki-drama. De tooneelkunstenaar in Japan bekleedt een benijdenswaardige positie: hij is populair, in den volsten, besten zin van het woord. Maar ook de kleine man op het platteland heeft zijn bevoorrechte spelers: de ambulante Shishi-dansers, met hun grappen en grollen; en jolige Manzai straatkomieken. Want de dans is nauw verbonden met het eigenlijke tooneelspel. Hieruit kan men den oorsprong verklaren, die te zoeken is in de ceremoniën, die de priesters uitvoerden, in dien verren tijd der Japansche mythologie. – Typisch is wel, dat in de heele wereld het tooneelspel een goddelijke oorsprong wordt toegekend! – Zou hierin ook de reden liggen, waarom het tooneel zich in dit land zoo'n ingewortelde plaats heeft veroverd, doordien de Japansche ziel zoo volkomen één is met den godsdienst der voorvaderen? Want ook de kerkelijke eerediensten spelen in hun dagelijksch leven een groote rol, waar zij niet buiten gehouden worden, maar daadwerkelijk aan meedoen.

Deze kerkelijke processies met dramatische inslag en actie kan men terugvolgen in den loop der eeuwen. In den aanvang der 7de eeuw begonnen ook wereldlijke elementen hun invloed te doen gelden.

In het oude China kende men reeds de dansen op gewijde muziek, ter eere van Boeddha.

Dit geloof had een eeuw te voren zijn intrede gedaan in het land der rijzende zon. Een der vrome geloovigen was de prins-regent, Shôtaku. Het is voornamelijk aan hem te danken, dat deze nieuw-ingevoerde dans opgenomen werd in de kerkelijke ceremoniën, en zich tot op den dag van heden heeft gehandhaafd. De uitvoerders droegen kostbare gewaden en maskers.

Zeer zuiver is dit karakter bewaard gebleven in het Japansche Nôh-tooneel, het „masker"stuk met dans en muziek.

Dat Japan het meest volledige theatermuseum bezit, een imposant gebouw in Tokio, de Waseda Universiteit, is eigenlijk vanzelf sprekend, in dit tooneelminnend rijk. Alles wat van belang is op tooneelgebied is hier bijeengebracht: geschriften, teekeningen en allerlei curiosa, over een tijdruimte van meer dan duizend jaar. Maar nog interessanter is voor den minnaar van deze kunst het Shosoin te Nara. Dit bijna twaalf eeuwen oude museum staat onder beheer van het Departement der Keizerlijke Huishouding en de maskers en costuums, benevens de muziekinstrumenten met de requisieten, die reeds in prins Shôtoku's tijd gebruikt werden bij de tempeltooneel-voorstellingen, worden nu nog met diep

ontzag en bewondering beschouwd als even zoovele reliquieën.

Dat wel degelijk van tempeltooneel mag gesproken worden, kan afgeleid worden uit het feit, dat, met de gestadige ontwikkeling dezer kunst, waarin zich gaandeweg een nieuw, verfijnder element ontwikkelde, bij grooter aandeel van het dramatisch-mimisch gebeuren op gesproken en gezongen dialoog, het „Kaufmännische" karakter ook zijn deel begon op te eischen.

Uit de Gigaku, zoo als Mimashi die uit China bracht, gewerd allereerst de Bugaki.

De Japanners beschouwen dan ook de eerste jaren der Heianperiode, die omstreeks 780 aanvangt, als den tijd, waarin het zuivere tooneel als zelfstandige kunst 'n eigen plaats innam. De Japansche edelman heeft geruimen tijd onverschillig tegenover het tooneel gestaan. Het is, vanaf zijn oorsprong, echter dadelijk een aangebeden troetelkind geweest van het volk.

Ik mag als bekend veronderstellen, dat het in Japan tot voor enkele jaren onbestaanbaar was, dat een vrouw als tooneelspeelster optrad. En nu nog is dit een uitzondering, terwijl het echte zuivere Kabuki-drama geen vrouwelijke artisten telt. Het zijn allen mannen, die ook de vrouwenrollen vervullen. Een vreemdeling, die hiervan niet op de hoogte is, zal dit echter niet bemerken, door de volmaakte uitbeelding dier karakters. Want dat is het wonderbare van hunne creaties, dat het vrouwenkarakter zoo zuiver uitkomt.

Het curieuse nu van het heele geval is dit: het Kabuki-drama dankt z'n ontstaaan aan een vrouw, nota bene. Vanaf het midden der negende eeuw tot het begin der 17de waren het in hoofdzaak nog dansspelen en maskerspelen: Mai-spel, en Nôh-spel. „Ennen-no-Mai", hieronder zijn te verstaan, al de verscheidene uitvoeringen, die door de priesters vertoond werden. Het Nôh-spel wordt steeds door gemaskerden gespeeld. Het repertoire ontleent de handeling aan het bovennatuurlijke, zoodat in de stukken steeds verschillende godheden, bovennatuurlijke wezens, geesten, monsters, wilde dieren, feeën en tooverkollen voorkomen.



Manzaï. Komische strautsaltimbanques



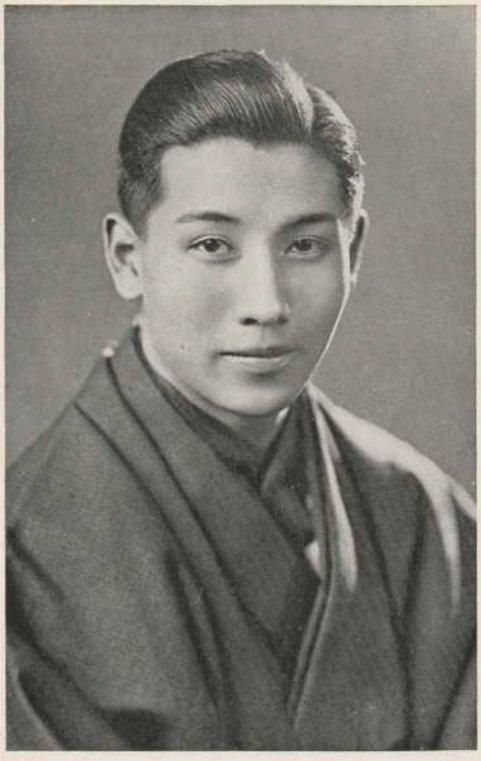
Kagura-dansspel, gemaskerd

Hebben we gezien, hoe de Gigaku feitelijk van Chineeschen oorsprong was, dan moet ik er bijvoegen, dat al heel spoedig de eigen bevolking iets van het eigen karakter er aan bijbracht; in de eerste plaats: de landelijke dansen en wijzen. Met dit zuiver Japansche element, kregen Gigaku en Sangaku ook een andere benaming: Dengaku en Saragaku werd het. Bij de Dengaku voorstellingen waren het nog alleen priesters, die het spel vertoonden, terwijl bij Sarugaku ook andere dignitarissen meededen, die met den Shintô dienst te doen hadden.

Het oorspronkelijke Chineesche element, dat in hoofdzaak bestaan had in lichamelijke krachttoeren en komische scènes maakte plaats voor de fijnere dramatiek, zooals die tot uiting kwam in de verschillende Mai's. Het werd een subtielere kunst, waarbij ook de maskers kunstzinniger van bewerking werden, chef-d'oeuvres van snij- en modelleerkunst. De maskers, die uit het Muromachi-tijdperk stammen, van 1370 tot het einde der 15de eeuw, zijn wonderbare kunstwerken, door kunstenaars gemaakt. Het zijn een vader en zoon, Kwan Ami en Se Ami, die in dien tijd het tooneel op hooger niveau gebracht hebben. Ontdaan van ongepaste aardig-



Hoofdfiguur uit een klassiek Nôh-spel: Dôjôji. De tempel-priesteres Dôjô



De jonge talentvolle acteur Uzayemon Ichimura

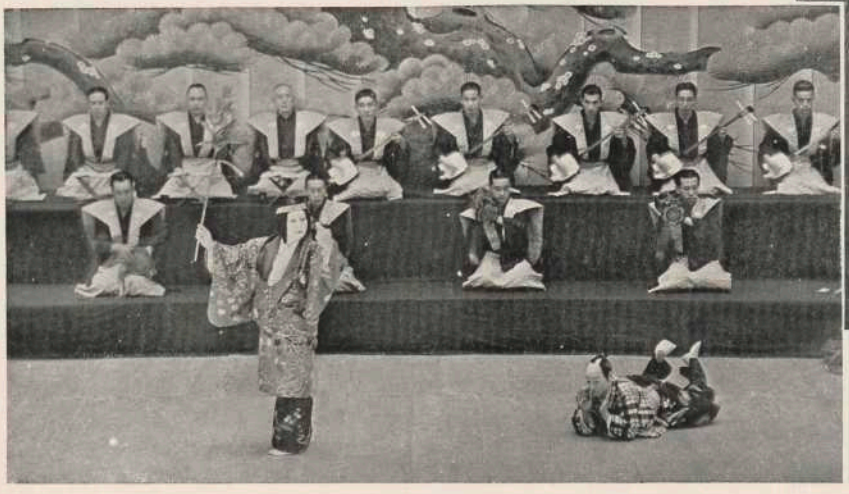
heden en laag-bij-de-grondsche grollen, handhaafde het komieke element zich als zelfstandig blijspel van één akte: de Kyogên, dat tusschen de bedrijven van het Nôh-drama werd gespeeld. Een opvroolijkend entremezzo in zekeren zin. Dit ook al in zekeren zin archaïsch tooneel, genoot wèl de protectie van de hooggeborenen en edelen: de samurai-kaste; in tegenstelling met het zuiver wereldlijk tooneel, dat door de nobility eer tegengewerkt werd, en dat alleen zegevierde, door de vurige bewondering en steun van de gewone burgerij. „Kabuki" is een gebruikelijke term voor iets dat buiten het gewone valt; het is een begrip voor iets dat zelden voorkomt, – iets zonderlings dus, – of buitengewoon geestig of hartstochtelijk. Niet beheerscht dus, zooals het Nôh-drama en de Kyogên, die aan bepaalde vormen en vaststaande regels gebonden waren.

In de eerste jaren van de 17de eeuw was aan den Izumo-tempel, (een plaatsje in Midden-Japan), een priesteres verbonden, met name O'Kuni. – Ook heden ten dage is dat nog zoo in Japan, dat priesteressen eerediensten verrichten in de verschillende tempels, waarbij het vooral de klassieke „Mai's" zijn, die door haar worden uitgevoerd. – O'Kuni was een schoonheid, en een geboren danseres, vol gratie! Nu was het, sedert 1603, een gewoonte, om een tooneel op te slaan in de droge rivierbedding te Kyoto, destijds de hoofdstad, en er Nembutsu (Boeddhistische) en Kabuki-dansen uit te voeren. In den aanvang was O'Kuni's dans niet veel meer dan enkele zeer eenvoudige passen, op de tonen van een gong, die de priesteres zelf sloeg, waarbij zij een Boeddhistisch kleed droeg en Boeddhistische zangen kweelde. Maar zij zou geen echte kunstenares geweest zijn, ook al was zij priesteres in dit heiligdom, als haar kleeding niet langzamerhand sierlijker geworden was, met meer optooisels. Soms verscheen zij met een overkleed, dat hel en bont van kleuren was, met 'n snoer kralen om den hals, of zij droeg een lakhoed met zijden kwasten, en danste bij fluit en trommel. Een buitengewoon partner vond zij in Sanzaburô Nagoya. Hij was een rônin, een echte „dolende ridder", die een tamelijk los leven achter zich had, toen hij O'Kuni leerde kennen, haar lief kreeg en haar tot zijn wettige vrouw nam. Hijzelf bezat een aangeboren dramatisch talent en hij werd in zekeren zin haar leermeester, die haar kunst tot op een hoogtepunt wist te voeren.

O'Kuni speelde ook mannenrollen, met een zwaard in den gordel,



De acteur Gadô Kataôka in Youchi-Soga, als de oudste zoon Juhrô



Shizuhata-Obi, met Kikogôrô Onoye als de waanzinnige vrouw; Mitsugogô Bandô als veerman en het volledig orkest, de „Degatari" op den achtergrond

– samen met andere beroeps-tooneelspeelsters, – en dit vrouwentooneel – het „O'Kuni Kabuki" – viel zoo in den smaak van dien tijd, en veroorzaakte zoo'n buitengewone sensatie, dat de Shôgun (nu zouden wij dezen regeeringspersoon allicht „dictator" noemen), en de slotheeren haar uitnoodigden, voorstellingen te komen geven in hunne paleizen.

Is het niet curieus, dat het vrouwen waren, die het eerst een beroeps-tooneelgezelschap vormden? Maar – het waren niet allen priesteressen; integendeel. O'Kuni's troepje bestond grootendeels uit courtisanen: geisha's en profane danseressen uit de Yoshiwara's, de wijken van plezier en liefde. Dat haar andere levenswijze van invloed was op het tooneelleven en op de kunst is klaar. De danseressen tooiden zich met costuums, die steeds vroolijker en gedurfder werden, terwijl aan de muziek ook het snarenspel van den Samisen werd toegevoegd. De tekst werd dubbelzinnig vaak, met het zeer verklaarbare gevolg, dat velen door deze actrices op het verkeerde pad geraakten. Groote fortuinen werden voor en door haar verspild; twisten en gevechten waren aan de orde van den dag, zoodat het geheele tooneel in miscrediet geraakte, door den slechten naam, die het verwierf. – Het werd zóó slim, dat in 1629 de regeerende Shôgun, Iyemitsu, een decreet uitvaardigde, waarbij vrouwelijke medewerking bij tooneelopvoeringen ten strengste verboden werd. Zoo kwam het Vrouwentooneel tot een ontijdig einde. Nu traden er bij O'Kuni's gezelschap ook enkele mannelijk artisten op; Sanzaburo, haar echtgenoot en Densuke. Door het verbod kwamen dus de acteurs er toe, zèlf de vrouwelijke partijen te vervullen. Ja, zij specialiseerden er zich in, zoodat men een aantal spelers kreeg, die het „vrouwelijk emplooi" monopoliseerden. Hun Hun naam is „Onna-kata".

Het waren meest jongelingen, die de plaats innamen, die door het O'Kuni-Kabuki ontruimd moest worden. Zij vormden de nieuwe richting, „Wakashu-Kabuki", of Jongelingtooneel. Zoo koos Densuke dan ook de knapste en charmantste jonge acteurs, om daardoor het publiek te trekken, – met precies hetzelfde effect; even zedenbedervend en vaak noodlottig. Het einde voor het Wakashu-Kabuki kwam op dezelfde wijze, als voor O'Kuni-Kabuki: het verbod van hoogerhand, in 1652, waardoor het jongelings-ensemble opgeheven werd.

Het tooneel doorworstelde een zwaren tijd. De authoriteiten hielden strenge contrôle, maar juist dit kwam de kunst ten goede. Nu kon er alleen sprake zijn van succes, door het goede spel der spelers, en niet door de attractie van het goedgevormde lichaam, of het mooie gezicht! Lievelingen van het publiek waren nu de acteurs, die uitmuntten door hun ontroerend spel, wat juist in die bewogen dagen volmaakter en zuiverder werd.

Hadden tot nu toe de spelers hun eigen tekst geïmproviseerd, en zelf de éénacters bedacht, van ongeveer 1664 af kwam ook hierin verandering. Tooneelschrijvers stonden op, die stukken leverden van drie, vier, vijf of meer bedrijven. In Jeddo waren het Denkichi Miyasaki, benevens de groote tooneelspeler, Danjûro de eerste, die gelukkig debuteerden als tooneelschrijvers.

Ik noem daar „Danjûro de eerste", omdat na hem 'n Danjûro de tweede, de derde, de zevende, de negende Danjûro geweest zijn; zooals er een „dynastie" van Kikugorô's, van Sadanji's, vanOtojirô's bestaat. Het is niet noodig, dat deze acteurs elkander in den bloede bestaan: de naam gaat over op den acteur, dien hem waardig is! Ook hebben de tooneelspelers hun eigen blazoen, zooals edelen op hun wapenschild hebben. Dit blazoen dragen zij op hun kleeding, bij wijze van ornament, discreet of meer opvallend, op den rug vlak onder den kraag van kimono of haori, op de mouwen, – en ook op de kleine handdoekjes, die iedere Japanner bij zich heeft, als hij een bad neemt, of zich verfrischt. – Het is hetzelfde doekje, dat de arbeidsman en de soldaat, visscher en straatventer zoo typisch om het hoofd bindt. In de theaters kan men zulke doekjes, met het „wapen" van de geliefde acteurs koopen. Hiervan heb ik gretig gebruik gemaakt, en op mijn theeblad ligt zoo'n doekje, wit met porcelein blauw, met de „crest" van den acteur, dien ik bewonderde in het Kabuki-theater in Tokyo, Uzayemon Ichimura' – als een van de hoofdpersonen in het drama: „Youchi-Soga", of „de Wraak der Soga-broeders". Het is een klassiek-historisch drama, dat plaats greep omstreeks 1180. De hoofdpersonen, die twintig jaar ontbering en onnoembare moeilijkheden moesten doorworstelen, en het zware krijgsmansleven daarbij, vóórdat zij hun doel hadden bereikt, leven nog als helden voort in de volksvereering. –

Na dit stuk, in twee korte bedrijven, waarin behalve Ichimura ook



Nôh-figuur, met masker van vrouwelijke Demon



Kikogôrô Onoye in zijn creatie van de courtisane in „Mitsu-Ningyo"

optraden Gadô Kataoka en Kôshirô Matsumoto, alle drie eerste krachten, ging het doek op over een bergplateau, waar zich het mysteriespel voltrekt, getiteld: „Takinokuchi-Hônan," of „Nichirens lijden te Tatsunokuchi." De hoofdrol vervulde hierin een der oudste en bemindste Kabuki-spelers: Chûhsha Ichikawa, die na een ziekte van de laatste jaren, voor het eerst na zijn herstel weer optrad. Dat zijn keuze gevallen was op dit mirakel-spel, vindt zijn verklaring hierin: Nichiren heeft bestaan. Het was een priester, die geleefd heeft van 1222–1283. De hooge eischen, die hij aan zijne Boeddhistische discipelen stelde, wat betreft het nakomen der zuivere leer, bracht hem menigmaal in conflict, zelfs met de hoogsten in den lande, die hij evenmin ontzag als den gewonen man. Hierdoor haalde hij zich vaak zelf zware straffen op den hals. Meerdere malen stond men hem naar het leven, maar steeds werd hij gered, door miraculeuse tusschenkomst.

In deze éénakter zien we zulk een „mirakel" zich voltrekken. De heilige is ter dood veroordeeld en de stoet is op weg naar de plaats der terechtstelling: een plateau in de nabijheid van Tatsunokuchi, in de Sagami–provincie. In den vroegen morgen ziet men dan het volk optrekken om het lugubere schouwspel bij te wonen. Prachtig van regie en van mise-en-scène, die landweg, met de smalle brug over een rivier, en het volk. Vooral als de storm opsteekt, de regen in dikke schuine stralen neergutst, en iedereen een goed heenkomen zoekt, kreeg men heel sterk de suggestie van noodweer. Op den top van den heuvel zit Nichiren, in stille berusting wachtend op het einde. Ik moest denken aan Golgotha. De vrouwen, met de witte hoofddoeken en de donkere kimono's, kon de groep zijn van de vrouwen, die Jezus gevolgd hebben. Ook hier verduistert zich de hemel; angstig blauw-zwart wordt het zwerk, en de wind huilt plotseling, zoodat stof opdwarrelt. Dan barst de bui los – alsof het de laatste oordeelsdag ware. Zooals nu hierin de ontsteltenis, de angst voor het bovennatuurlijke tot uiting kwam, in de vlucht van al de aanwezigen, dat was meesterlijk van regie. Het was niet dezelfde manier van vluchten, zooals eerst op de brug, voor den regen en den wind. Hier probeerden ze te vluchten voor een vertoornde godheid. Een valsch licht breekt door de voortrazende wolken, en af en toe ziet men den heilige, schel belicht, in zijn goudgele brocaatkleed, eenzaam op den heuvel. Als de bui uitgeraasd is, is Nichiren door allen verlaten. Daar klinkt paardengetrappel. Men hoort ze komen aandraven, en over den „Hana-michi" – een breed pad, dat van het einde der zaal naar het tooneel voert, en wat tot de eigenlijke „Bühne" behoort, – komen de ruiters aangestormd. Druipend van den regen nog, rennen zij naar de strafplaats om te melden, dat de Shôgun gratie heeft verleend, omdat sedert hij het vonnis uitsprak, allerlei verschrikkelijke, onverklaarbare gebeurtenissen aan het hof zijn gebeurd. De hooge dignitarissen komen weer terug; ook de beul met het zwaard, ook het volk; een verregende, verwaaide menigte, die den heilige toejuichen en omringen, als zij de vrijspraak hooren.

Chûsha Ichikawa is een aanhanger van de Nichiren-secte, een der belangrijkste sekten van het Boeddhisme, en daar hij zijn herstel meent te danken te hebben aan de tusschenkomst van zijn schutsheilige, eerde en dankte hij hem in het publiek op deze wijze.

In het volgend dansspel was een nieuwe reden tot bewonderen; ten eerste: de dansen, ten tweede kreeg ik nu een der beste „Onnakata" te aanschouwen in zijn creaties van „'n waanzinnige moeder". „Shizuhata-obi" en als rijke courtisane in „Mitsu-Ningyô", of „Drie poppen". – Ik heb er geen woorden voor! – Verbijsterend! Verbluffend! Ongeloofelijk! zóó vrouwelijk doorvoeld en weergegeven!

Waarvan men het meest geniet bij deze kunst, die tot volmaaktheid is opgevoerd? – Het spel, – de wondermooie décors, – de regie, – de rijke aankleeding, – de muziek, – de dansen, – de zwaardgevechten, – ach, het is alles zoo „af", dat men een geheel krijgt, dat voor mij vlekkeloos schijnt. Daarbij wordt de aandacht niet verzwakt door te lange entre-actes. De tafreelen en scènes, die in verschillend decor zich afspelen, volgen elkander zóó snel op, dat een decor-changement in een paar tellen is afgedaan. Terwijl een geheel andere tooneelzetting naar voren gebracht wordt, – bij open doek – op het draaitooneel. Lieve hemel, dat werd bij de Japanners al gebruikt – in 1660! Het was een uitvinding van den bekenden tooneelschrijver Shôzô Mamiki. En het bekende „valluik", waardoor plotselinge verschijningen of verdwijningen plaats vinden, is nog ouder; zoo oud als het Nôh-spel. Terwijl de opstelling der musici, de „Degatari", in twee rijen op den achtergrond, bij klassieke dansen in het Kabuki-spel, ook al tot de traditie van dit tooneel behoort.

Het „danmari"-drama met bliksemsnelle uitvallen en afweer, met de beroemde strijddansen en poses, de „tachimawari", is een pantomime. Inderdaad levende schilderijen, precies zoo als groote teekenaars ze ons toonen in die fijne oude gekleurde platen. Ja, de meesters van het penseel en de teekenstift, van etsnaald en houtsnede, hebben de schoonheid van de tooneelkunst wel terdege ingezien en erkend, door al die eeuwen heen. Daardoor bestaat er zoo'n geweldige collectie van curiosa en van conterfeitsels der beroemde, geliefde spelers, door even eminente schilders en etsers op doek en papier gebracht.

Gelukkig land! Gelukkig volk, dat nog ontvankelijk is voor een kunst, die alle kunsten in zich vereenigt.

Gelukkige kunstenaars, die hun kunst kunnen blijven geven, en die ze niet ongebruikt behoeven te laten vermuffen en vergaan, als een deel van hen zelf, dat zij moeten laten kwijnen en versterven, en wat zij in zich ronddragen, als een dood iets!

Japansche tooneelkunstenaars – hoe ik U benijd – en – bewonder!



Scène uit het mirakelspel Takinokuchi-Hônan met Chuhsha Ichikawa als de priester

MODERNE MOZAÏKKUNST

HET blanke gezicht tegen de krullen van haar kind aan, de geloken oogen vol liefde op hem gericht, terwijl haar smalle hand hem innig tegen zich aandrukt, staat Maria als voorbeeld der moeders al tweeduizend jaar lang, onbewogen door de stormen der eeuwen, doelbewust, ongerept.

Rosa mystica – zoo zag de kunstenaar Antoon Molkenboer haar, zoo zette hij haar beeld in mozaïk om het vast te leggen voor langen tijd, want mozaïk is duurzaam en trotseert de eeuwen.

Lijvige boeken geven lange uitleg van de techniek, hoe de oudste volkeren reeds van kleurig marmer en glas kunstvolle voorstellingen hebben saamgevoegd. Dit wordt terecht genoemd „de schilderkunst der oudheid". Het zijn glasstukjes kunstig in bepaalde vormen gehakt, die als een legkaart in elkaar passen, en een beeld vormen dat door zijn kostbaar materiaal van een levendige duurzaamheid is, die geen andere techniek vermag te geven.

Vroeger werden voor vloeren vooral marmersoorten gebruikt, omdat ze hard zijn, en glad geschuurd kunnen worden; voor een muurmozaïk als de rosa mystica wordt echter ook marmer gebruikt, doch daarbij nog meer glasproducten die als vloermateriaal ongeschikt zijn wegens spoedige afschilfering.

De glasproducten zijn émails, vervaardigd uit gesmolten zand met metaaloxyden vermengd, b.v. kopergroen geeft een groenblauw émail, ijzeroxyd zorgt voor roode tinten enz. Dit procédé vergt een hitte van 800 gr. Ook natuursteenen als jaspis comalyn, onyx, melachite, lapis lazuli, ivoor en paarlemoer, hoorn en steenkool, worden er bij verwerkt. Alles bij elkaar is het verkregen kleurengamma buitengewoon rijk.

Kiezelsteenen, schelpen, rotsblokken en metaalerts werden in vroeger tijden zelfs niet versmaad.

Het email is het mooiste materiaal, dat ook het meest gebruikt wordt.

Smalten en plaketten zijn de twee soorten waarin het gemaakt wordt.

Een émalt is een vierkant blokje, waar vrij gelijke steentjes afgehakt worden. De plaketten zijn ronde émailplaten die in willekeurige stukjes worden gehakt. Die platen zijn het mooist; in verschillende dikten geven zij het „madre tinta", de diepste kleuren.

In een oud mozaïk zijn gewoonlijk allerlei materialen door elkaar gebruikt, om vooral geen enkele mogelijkheid tot fantasierijke uitbeelding te verliezen.

Keeren wij terug tot de Rosa Mystica. Van de zoo uiteenloopende grondstoffen is in dit werk uitsluitend gebruik gemaakt van de doffe steenen, die een geheel apart gedempt gamma vormen. Het is vooral om tegemoet te komen aan de speciale eischen van dit sombere klimaat waar de al te felle kleuren, die het oostersch klimaat verdraagt, hier vooral in een baksteen-bouw, minder tot hun recht komen.

Aldus is in de Rosa Mystica een dof ensemble-effect bereikt van teere pastelkleuren, welk geheel nieuw procédé de kunstenaar aanwendde (hetwelk hij frescomozaïk noemt) om de jonge madonna uit te beelden, opgeschoten als een mystieke bloem in den tuin van God's Eeuwig welbehagen. Het kind zit speelsch op haren arm, vol vertrouwen tegen moeder aan, alsof het al begrijpt dat zij hem beschermen zal, en veilig zal leiden naar de poort van het bruisende leven, uitgerust om als krachtig man te kunnen strijden en doelbewust zijn weg te gaan. Het is of zijn uitgestrekte handjes met haar sluier spelen, zijn donkere oogjes tintelen van nauwbedwongen levenslust – ondanks het lange kleedje speurt men de ronding van het mollige kinderlijf.

Rosa Mystica . . . de parelende jonge meisjes-lach verstilde op het ernstige gezichtje, sinds zij moeder werd; het hooge voorhoofd dat geen zorgen kende, weet nu wat angst is als men liefheeft.

Als een blanke bloem ontloken, het donkerblonde haar verscholen onder de ingetogen sluier, het jonge hoofd even terzijde geneigd, staat ze lang en slank tusschen haar zusters, de bloemen, die haar glorie niet kunnen evenaren ondanks haar ongerepte pracht.

Het bedachtzame gezichtje vleit zich tegen het hoofd van haar jongen, en de veelzijdigheid harer deugden dringt zich naar voren, als een treffende paradox, wanneer wij daartegenover haar stillen eenvoud bewonderen, die op haar fijne trekken zoo duidelijk te lezen staat.

M.L.M.



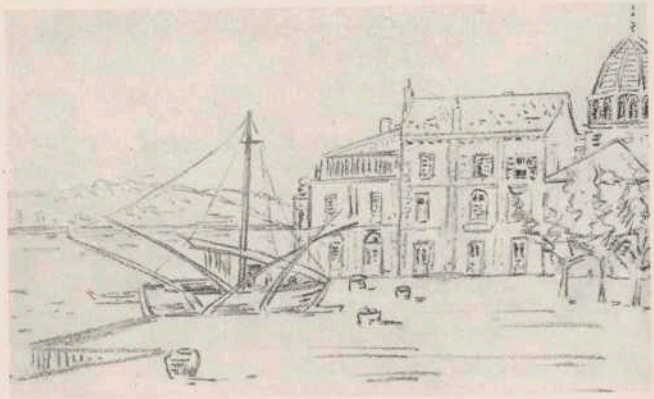
ROSA MYSTICA

Fresco-mozaïek. Project en uitvoering van Ant. Molkenboer

HERFST IN DALMATIË



Kerkje te Knin



Kade te Sibenik

TOEN het toeval ons op de vorige reis Yllyrian Spring van Ann Bridge in handen speelde, was ons lot beslist: Dalmatië zou het volgende reisdoel zijn.

In deze schoone Septembermaand van 1936 werd dit plan volvoerd en het werd een ware bedevaart naar die plaatsen, door de Engelsche schrijfster in haar, vooral voor ons moeders zoo aantrekkelijk boek, beschreven.

Wij ondervonden weer eens, hoe een boeiend en met liefde geschreven boek ons dermate in een tooverwereld kan verplaatsen, dat er veel kans is dat de werkelijkheid tegenvalt, zooals dat met Comolac en de omgeving van de Ombla het geval was.

Reden hiervan kan geweest zijn het nuchtere middaguur, maar ook het ontbreken in September van die weelde van voorjaarsbloemen, door de schrijfster zoo deskundig beschreven en die in de Lente dit land wel moeten herscheppen tot een reusachtige bloeiende rockery.

Gelukkig ontbraken ook nu de bloemen niet; we zagen heele valleien lila van Colchicum of droogbloeiers, blauw van distels of geel van kleine sterachtige bloemetjes, waarvan ik den naam niet weet. Hotelterrassen als van Hotel Excelsior bij Dubrovn en Parkhotel Boka te Hercegnovi waren een weelde van bougainvillea.



Zigeunermeisje te Kozika

Laat ik beginnen met te zeggen, dat voor ons niet trein en boot, maar de auto het vervoermiddel was.

We lieten ons niet afschrikken door welgemeende raadgevingen als: „De wegen zijn er zoo slecht en steenig, het zal je aan banden kosten, wat je aan trein of boot uitspaart," etc.

We lieten ons voorlichten door K.N.A.C. en A.N.W.B. en gewapend met reisplan en handboekjes werd de tocht aanvaard en bereikten we na een week Bled, via München, Zell am See, de Gr. Glocknerstrasze en Villach. Wij hadden dit wel in korter tijd kunnen doen, maar houden niet van dit gehaast, vooral ook omdat slechts één van ons drieën chauffeert.

De wegen in Dalmatië vielen mee. Ze hebben veelal het karakter en de breedte van onze oude Provinciale grintwegen. Sommige gedeelten, vooral boven in de bergen, zijn bedekt met losse steenslag. Meestal viel het rijden daarop nogal mee; in de omgeving van Cettinje waren de sporen door het woeste de hoeken omtrekken der autocarchauffeurs, uitgeslepen, hetgeen voor de laag op de wielen staande Mercedes het gevaar deed ontstaan in het midden vast te loopen, zoodat we daar met de uiterste voorzichtigheid moesten rijden en wel 4 uur deden over 60 km.

Niettegenstaande de minder goede wegen hebben we in Dalmatië geen lekken band gehad en ook geen panne. Dit was gelukkig, want goede garages, deskundige hulp of onderdeelen waren in dit uitgestrekte land spaarzaam of niet te vinden.

Ik zou dan ook niemand aanraden, per auto dit land te bereizen, tenzij met prima wagen en uitstekenden chauffeur.

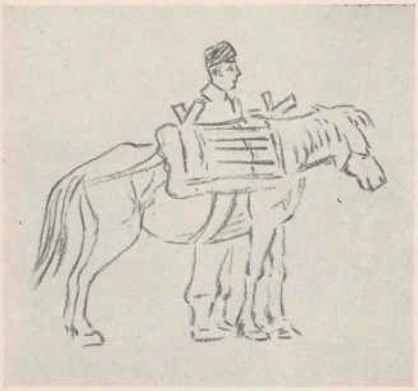
Een groot voordeel van het reizen per auto is, dat men veel contact met de bevolking heeft, die vooral in het binnenland nog van een primitieven en onbedorven aard is. Komt men aan de groote kustplaatsen, zooals Sibenik, Spalato of Dubrovnic, dan kan men duidelijk bemerken, dat men er daar op ingesteld is, zooveel mogelijk aan de vreemdelingen te verdienen.

Beurtelings beschaamd en ontroerd waren wij, zoo waarlijk hoffelijk en gastvrij ontving ons die vaak doodarme en in lompen gehulde, maar altijd schilderachtig aandoende bevolking, wier afgelegen woningen ons het meest deden denken aan de nederzetting van Robinson Crusoë.

De regeering scheen ijverig bemoeid, ik denk ook bij wijze van werkverschaffing, de wegen te verbeteren.

Het viel ons op, dat bij onze nadering de meeste van deze werkers in de houding gingen staan en een militair saluut brachten.

De methoden van wegverbetering waren wel niet gelijk aan de onze; de toegangswegen, zoowel tot Spalato als tot Sarajevo, waren over ettelijke kilometers geheel opgebroken, zoodat wij



Man met pakpaardje

maar moesten zien, hobbelend en bobbelend, door dikke stofwolken en aan alle kanten geschud, ons doel te bereiken.

Doordat er slechts weinig autowegen zijn, wijst de route zich vanzelf. Wij namen die over: Bled, Sucak, Senj, Plitvicka, Knin, Spalato, Dubrovnic, Ersegnovi, (Kotor, Cetinje), Mostar, Sarajevo, Jajce, Zagreb en gingen huiswaarts via Graz, Weenen, Linz, Neurenberg, Frankfort. Onze reis duurde ruim 4 weken, waarvan 14 dagen in Dalmatië.

Te Spalato en Dubrovnic waren we twee dagen, verder sliepen wij iederen nacht in een andere plaats. Heeft men echter meer tijd ter beschikking, dan zou ik raden in Spalato en Dubrovnic iets langer te blijven, omdat deze steden en omgeving dit waard zijn. Afwijken van den hoofdweg is niet aan te raden en kan levensgevaarlijk zijn, zooals wij ondervonden, toen wij op een avond op weg naar Dubrovnic in een geheel onbewoonde streek boven in de Karstbergen, den weg plotseling opgebroken vonden.

Wij hadden slechts weinig benzine meer en sloegen op goed geluk een zijweg in naar Ston, een plaatsje, dat achteraf bleek eenige honderden meters lager aan zee te zijn gelegen.

De weg werd slechter en slechter en bleek ten slotte niets als ruwe brokken karst met gras en planten er tusschen. Het was geheel donker en wij waren reeds tamelijk wanhopend, toen plotseling een lichtje in de verte, gelijk in het verhaaltje van klein duimpje, ons weer nieuwen moed gaf. Het bleek een klein dorpje; eenige zwarte schimmen op den weg, eindelijk levende wezens. „Wil je tien dinar verdienen en ons verder geleiden tot Stone?" riepen we op goed geluk af. „Tien dinar behoef ik niet te verdienen," werd ons op beschaafden toon in het Duitsch geantwoord, „ik ben hier de dokter en ik zal u helpen."

Even later sprong een knappe, donkere jonge man op de treeplank; hij bleek kort geleden afgestudeerd en was nu door de regeering in deze afgelegen streek geplaatst. Het geleide was niet overbodig; de weg werd smaller en smaller, bood juist plaats voor onzen wagen, bestond geheel uit losse steenslag en links gaapte de afgrond.

Hoe dankbaar waren we na een half uurtje, dat voor onzen chauffeur was als het afleggen van een zeer zware proef, op te houden voor de helder verlichte herberg van Ston, waar de gasten ons verwonderd aanstaarden, niet gewend, dat dergelijke zware wagens den smallen weg afdaalden. Met behulp van onzen gids en tolk, den jongen dokter, werden wij bij particulieren goed en zindelijk ondergebracht, zoodat dit avontuur nog goed afliep.



Man met paard te Konjic

Den volgenden dag moesten we denzelfden weg weer omhoog en nu bleek een leger arbeiders bij den opgebroken weg bezig, die ons hielpen langs een hulpweg verder te gaan.

De afstanden tusschen de plaatsen, waar de goede hotels zijn, zijn zeer groot en men moet er niet op rekenen, onderweg gezellige roadside tearooms te vinden! Het is dus geraden voor onderweg leeftocht mede te nemen.

Tusschen Plitvicka en Knin hadden we dit verzuimd. We stapten toen in een of ander armzalig dorpje een klein winkeltje binnen en beduidden den bewoners dat we honger hadden. De vorstelijke wijze, waarop we in de vriendelijke zindelijke huiskamer achter den winkel onthaald werden op brood, wijn en kwetsen, zal ik niet licht vergeten. Maar den meesten indruk maakte toch, dat we hartelijk werden uitgelachen, toen bleek, dat we 't meisje, dat al die heerlijkheden voor ons had gehaald, een fooitje wilden geven. Het woord van Rousseau, dat de mensch van aanleg goed is, kwam in onze gedachten.



Tafelmuziek in het Stations-Hotel te Travnic

De armoede van den bodem heeft gemaakt, dat veel jonge mannen zijn geëmigreerd. Zoo was hier onze tolk een man in oliepak, die voor de crisis in Amerika had gewerkt; op weg van Cetinje naar Erzegnovi werden we eenige malen in keurig Fransch te woord gestaan. Deze mannen hadden gediend in het vreemdelingenlegioen in Frankrijk gedurende den oorlog.

In het kleine dorpje aan den voet van de vesting Clisza (ook door Ann Bridge beschreven en onze stoutste verwachtingen overtreffend), had een van ons den wachttijd besteed met eenige armoedige huisjes binnen te gaan en een kleinigheid te geven. Juist wilden we wegrijden, toen uit een dier deuren een havelooze jongen kwam aangehold met een verrukt gezicht een bord vol wijndruiven in de opgeheven handen en ons deze aanbood.

Wij, niet genoeg doordrongen van den gedachtengang van deze menschen, hadden 't ongeluk te bedanken, waarna de jongen geheel terneergeslagen omkeerde.

Ik zal naar Clisza terug moeten keeren om deze grove fout te herstellen!

Ik zal u niet vervelen met de talrijke bezienswaardigheden op architectonisch en natuurkundig gebied op te sommen die Dalmatië biedt. U kunt dit uitgebreid in de gidsen vinden.

Slechts nog eenige raadgevingen.

Gebruik vooral de morgen- en avonduren voor uwe autotochten.

De morgens om de heerlijke frissche atmospheer, die nu eenmaal den ochtend eigen is.

Het is ook in deze uren, dat de lichtvalling, de verdeeling van schaduw en slagschaduw op de oude torenspitsen, kloosters, bruggen, cypressen en boomgroepen zoo, is, dat men onweerstaanbaar



KERKJE TE KOTOR



KINDEREN MET HUN SPEELKAMERAADJE



VROUWEN MET SPINROKKEN



TYPE EENER TURKSCHE WONING



ONZE AUTO MOET STOPPEN VOOR EEN KUDDE SCHAPEN



OUDE BRON TE DUBROVNIK



DE „WEG" NAAR STONE



EEN SCHILDERACHTIGE GROEP

wordt gedrongen deze vast te leggen met teekenstift of op de gevoelige plaat. Vergeet op dat tijdstip ook niet het onvergelijkelijk mooie uitzicht op Dubrovnic vanaf het Hotel Excelsior. Dat Hotel is klein en wij vonden er helaas geen plaats. De ligging is volgens mij echter veel mooier dan die van Hotel Imperial, dat tamelijk ingebouwd is en niet vlak aan zee gelegen, zooals Hotel Excelsior.

De avonduren, omdat de bergen dan op 't mooist zijn. Tegen zonsondergang nemen zij alle kleuren tusschen zacht rose en violet aan, zoodat men zich dan in een droomland ziet verplaatst.

De heerlijkste momenten waren voor mij altijd het tegenkomen of inhalen van de stoeten huiswaarts keerende marktbezoekers in het vallend avondlicht.

De ruw houten wagens met breede wielen, waarvan de primitieve opzet mij deed denken aan oud-Grieksche strijdwagens, bezet met tallooze vrouwen met hun fleurige hoofddoeken in rose, blauw, geel of wit, de fijne kleine paardjes daarvoor, die meest trillend van angst en met opengesperde neusgaten onze auto aanstaarden. Met moeite werden ze op den weg gehouden door de mannen met hun loshangende, geborduurde vesten en fantastische beenbekleeding, zoodat wij dikwijls dachten: wat zullen ze ons verwenschen op deze smalle wegen.



Notenplukkende vrouw met maiskolf te Konjic

Maar neen, steeds weer schitterden de witte tanden in de knappe bruine gezichten en klonk ons een vroolijk „dobar dan", (goeden dag) te gemoet, zoodat we 't dikwijls druk hadden al die vriendelijkheid te beantwoorden.

In Sloweniën en Kroatiën was behalve den gekleurden hoofddoek de hoofdtoon der vrouwenkleeding donker, in de Herzegowina daarentegen domineerde wit, licht blauw, geel, rose en fantastisch deden deze als voor het bal gekleede herderinnen aan tegen de grijze berghellingen.



Herdersmeisje in de Herzegowina

Hoe meer men Mostar en Sarajevo nadert, hoe meer de Turksche invloed zich doet gelden. De mannen dragen daar de curieuze wijde broeken, de fez of tulband op het hoofd, de grof gesponnen witte hemden, de roode ceintuur, altijd anders en steeds elegant gedrapeerd. Alle vrouwen, die men tegenkomt, spinnen of breien en die eigen gesponnen, geweven en geverfde kleedingstukken vormden steeds weer een bron van interesse voor ons. Knin is een van de plaatsen, waar de kleederdrachten en volkszeden het best zijn bewaard.



Gezicht op Jajce vanaf Grand Hotel

Vergeet vooral de kleinere plaatsen in de binnenlanden niet en stap af en toe eens uit om aan de houten tafels voor een cafana een kopje Turksche koffie of glaasje landwijn te drinken.

Ik gedenk ons theeuur te Lubinje, waar we geroosterde maiskolven aten en het uitzicht hadden op de torenspits der moskee, die afstak tegen de blauwe lucht tusschen een dak van zware kastanjeboomen.

Hoe verrukkelijk was onze lunch den volgenden dag in Conjic met de notenplukkende vrouwen. Voor eenige dinars hadden we een zak vol!

Zeer typisch zijn ook de plaatsen Travnik en Jajce, gelegen tusschen Sarajevo en Banja Lucca.

In de eerste plaats heeft de lunchmuziek van de drie sjofele muzikanten in het kleine maar zindelijke hotel tegenover het station mij tot tranen toe bewogen, in de tweede was een kroegje met zigeunermuziek, dat ik wel zoo had willen meenemen voor een stuk in de Gr. Guygnol te Parijs!

Ik heb idee, dat dit land als reisdoel meer en meer in de mode zal komen en spoedig ook in de kleinere plaatsen Palace Hotels zullen verrijzen. Voor velen zal dit een voordeel zijn; de hotels in Spalato, Dubrovnic, Sarajevo waren nu overvol. Wie als ik van het primitieve houdt, raad ik aan: wacht niet te lang, de groote toeloop van vreemden doet in velerlei opzicht het volk geen goed en maakt het niet aardiger.

M. v. A. d. K.–E.



Huiswaarts van de markt te Banja Luka



HET SPROOKJE VAN HET „OUDE HOF"

Verlangend zuchtte 't „Hof"-paleis:
„Het is nieuw leven, dat ik eis;
'k Sta maar in schaduwgrauw te dromen!
O, ze is heel beš, de Koningin,
Prinsesje loopt wel uit en in
En brengt wat drukte mee bij 't komen,
Maar vroeger!".... En daar trilde 't fijn:
„Al is ons prinsje nog zo klein!"

Ook „Willem Vader" hoog te paard
Had oude erinn'ringen bewaard:
Hij knikte tegen de oude woning
En zat maar šijf en šram in 't brons.
Zij zuchtte: „Dat 's niet meer voor ons,
Hier een jong prinsje, een prins, een koning!
Voorbij! Ach welk een donkre wolk
Hangt over Prins, paleis en volk!" —

Daar brak de zon door 't duišter heen
En lichtgloed spoot, viel, vloeide en scheen
Om „Hof", om Prins, door alle zielen,
Zo onverwacht, schier niet geloofd!
Wie hief niet blij verbaasd het hoofd,
Zou niet tot danken kunnen knielen?
Het leven werd weer rijk, ons lief:
't Kreeg alle kant uit perspektief.

Er reed een tweezit vóór 't bordes;
Daar šond de Prins naaš zijn Prinses;
Daar lachte blij de Koninginne.—
Zij spraken thuis elk onzer toe:
Wij hoorden, 't werd ons warm te moe,
Vreugd tintelde door aller zinnen
En dreef het volk de huizen uit
Ten nieuwe bruidegom en bruid.

Het land, verheerlijkt voor ons oog
Als felle lichtplek, met de boog
Van blauw-wit-wolke-lucht er over,
Was plots voor ieder meer dan mooi:
Men zag het nooit in zulk een tooi,
Een paradijsje in 't lichtgetover!
En allen zagen, dachten maar:
Wat ingelukkig, vorštlijk paar!

Daar dromden duizenden bijeen;
Zij drongen vrolijk om hen heen;
Zij schoven, gleden langs hun woning;
Die werd een sprookje in sparregroen,
Bij avondkaarslicht in feštoen;
De Prins-in-brons zag de bekroning
Van štille wensen, bang bewaard:
Gelukkig knelde hij zijn paard.

De Prins, wel had hij niet gevreesd;
Hij wist, zo was het meer geweest
En telkens weer gaf God de redding,
Maar 't duurde 'm nu toch wel wat lang:
De Oranjestroom, dacht hij soms bang,
Zij wordt zo leeg, zo smal van bedding.
Hij bad in alle stilte vaak:
„God, geef ons iemand voor mijn taak!

Het wordt zo angstig ruw in 't rond;
Het Recht verliest steeds meer aan grond;
Het wordt getrapt: ik voel 't bezwijken
En als geen kentring komt, wat dan?
Wat zal er dan eens worden van
Mijn Nederland, de paarl der rijken?
't Vloeit weg als 'n zandkasteel bij vloed!
God, geef Uw „Willem Vader" moed.

O Koningin van Nederland,
Behoedster van mijn laatste pand,
't Is geen onreedlijkheid mijn klagen.
Gij hebt tot nu Uw taak volbracht,
Zoals ik van U had verwacht
Als de allerbeste van mijn magen,
Maar nood gaat nijpen: jong, nieuw bloed
Alléén geeft mij weer nieuwe moed.

Mijn Nederland, het móét bestaan,
Zolang er de eeuwen overgaan,
De Vrijheid en het Recht bewaken." —
Zo dacht hij, toen — hem 't licht omgleed,
Dat Neêrland juichen, zingen deed
En hem zijn paard met sporen raken:
Het sprong; hoe fonkelde zijn oog
En dankend zag hij naar Omhoog.

En helder over 't sprookjesland
Luidden de klokken t' alle kant,
Naar Oost en West ook, over zeeën,
„'t Is bruiloft: „Willem Vaders" bloed,
Zij heeft haar liefste Prins ontmoet:
Zij gaan de toekomst in getweeën!" —
't Werd bruiloft toen door stad en land:
Het volk zette alle zorg aan kant.

Acht zwarten vóór de gouden koets,
Ze reden 't paar stap-trappelvoets
Vóór Moeder uit, in glazen wagen;
Stadhuis en kerk vereenden hen,
De mensenmassa's jubelden,
Nu zij hen zo verheerlijkt zagen.
De stad door was 't een blijde reis
Terug naar 't „Oude Hof"-paleis.

Toen — plotseling verdwenen zij,
't Gelukkig paar, voor 't eerst eens vrij,
Ontkomen naar besneeuwde bergen,
Vrij om eens saam alléén te zijn,
Niet middelpunten van feestlijn,
In deze wijdheid 'n tweetal dwergen.
Nu werden zij het zich bewust:
Hoe zalig samen in die rust!

Geen onzer stoorde deze vree,
Al kregen zij 's volks bede mee:
„God geve deez' verbintnis zegen,
Dat hier weer 't oude liedje klinkt,
Door veld, bos, duin en beemden zingt;
Het snelle tripplend langs de wegen:
„Al is ons prinsje nog zo klein,
Hij zal toch eenmaal koning zijn."

Dan schalt één jubelkreet alom;
't Wilhelmus bruist de wereld om,
Waar Nederlandse wangen gloeien
En waar in vriendenogen glans
Van vreugde komt, nu ons de kans
Geboden wordt, opnieuw te bloeien.
„Oranje bloeit" — elk zij 't gezegd —
„Tot heil van Vrijheid, Volk en Recht."

Blij prevelt dan het „Oude Hof"
Oranje toe bij zoveel lof:
„Zo gaan wij 'n blijde toekomst tegen!" —
En bronzen „Willem Vader" glanst;
Hij knelt zijn paard: het huppeldanst.
En over heel het land ligt zegen.
Dit zij zo 's Hemels Raadsbesluit
En hiermee is ons sprookje uit.

HAARLEM 18–20 JANUARI 1937

J. B. SCHEPERS

SUZANNE BERGSMA



KINDERPORTRETJE

SUZANNE BERGSMA, 24 jaar oud, is een Hollandsche van geboorte, maar zwerft altijd in den vreemde, in Italië of elders. Daar is zij dan ook geen onbekende meer.

Kort geleden is zij voor eenige maanden naar Nederland gekomen om te werken, te zien en beoordeeld te worden.

En wat was dat oordeel verschillend en toch ook weer gelijkluidend! Leerzaam was het zeker voor de jonge schilderes.

Wat eigenlijk het bizondere is van haar werk? De blijde weergave van de abondance van bloemen, de kleurenrijkdom, de diepe eenvoud, alles zoo anders weergegeven dan menig schilder in onze dagen doet. Hoe dat komt?

Omdat zij niet *denkt*, maar *doet*, zonder terughouding. Zij gaat den tuin in, plukt b.v. een overvloed van bougainvillea en Meidoorn en Oost-Indische kers, (o, heerlijk land waar zooveel gelijktijdig bloeit!), zet ze snel neer en schildert ze, als een spontane schepping omdat ze voelt dat ze het niet laten kan! In de schaduw is het wit van de Meidoorns heel teer en gevoelig. Niets is van te voren bedacht. Het gaat zóó maar, als wéérgave van háár gave, wat ze ook doet. Alleen maar blij, gedistingueerd omdat het komt uit een dito innerlijk vol fijngevoeligheid.

Velen zullen zeggen, dat ze nog lessen zal moeten nemen om dit en om dát anders te krijgen, maar ik geloof, dat deze gave kalm overgelaten moet worden aan den groei van de innerlijke persoonlijkheid. Waar iets zóó ongedwongens, „le don des cieux" kan genoemd worden, laat daar menschenhanden en menschenhersenen maar niet te veel aan willen doen.

De beide groote portretten, het Oostenrijksch meisje en de Bergroeper, geven genoegzaam te zien, dat zij bij goed doorwerken, een rustig, harmonisch geheel kan geven.

Het kinderportretje heeft het spontane, het blijde schitterend oog, dat haar getroffen heeft. 't Is een schets, méér niet, maar 't lééft.

In landschappen komt weer iets anders te voorschijn. Een studie uit Merano doet denken aan een gobelin.

Niet artistiek? Ik weet het niet . . . maar natuurgetrouw, vol eenvoud uit een beschaafde, fijn besnaarde ziel. Het leven zal Suzanne Bergsma de diepte wel geven, die zij behoeft. Wij kunnen dat rustig overlaten, maar laten we blij zijn, weer eens een talent te hebben mogen zien, dat, ongekunsteld, onberedeneerd, onaf wellicht, maar . . . zoo regelrecht van binnen uit of van Boven is, dat wij haar het allerbeste toewenschen nu zij nog zoo jong is.

L. K.



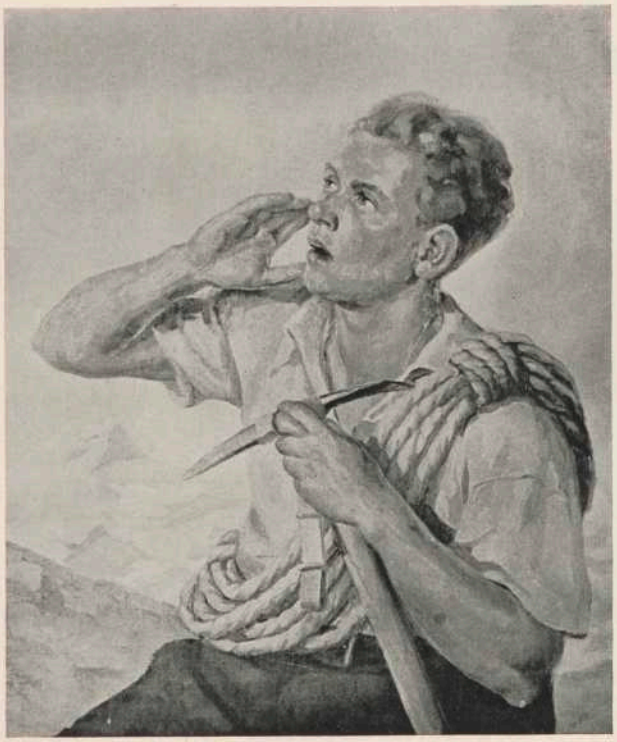
OOSTENRIJKSCH MEISJE

MEIDOORN EN BOUGAINVILLEA





ZINIA EN PRIMULA



BERGROEPER



MERANO

PER MOTOR-COACH DOOR GR

(Vervolg)

De Engelsche meren.

PER S.S. Assarowa van de Palgrave Murphy Ltd. Lines stak ik op een nacht via het eiland Man naar Engeland over, om 's morgens te Silloth te landen, van waar een trein mij naar Carlisle [1]) bracht en verder een bus te Keswick, een uitstekend centrum om het Engelsch merengebied te bezoeken, met een rijkdom van bekoorlijke afwisselende landschapsbeelden. Met zijn vele hotels en pensions maakt dit stadje den indruk van een echte toeristenplaats. Omgeven door prachtig gebergte – eenige der hoogste toppen in de onmiddellijke omgeving, de andere heuvels den horizon begrenzend – ligt het bij Derwentwater, een van de heerlijkste Engelsche meren. Met het oog op nog meer uitstapjes huurde ik een fiets, wat daar heel goedkoop was en waarvoor ik zelfs geen onderpand behoefde te geven, en ondernam tochtjes om idyllische bergmeren. Toen ik daarbij een zeer hooge pas over moest, was ik zoo gelukkig een jongen te vinden om mijn fiets tot op het hoogste punt te brengen. Daar bevindt zich een leigroeve, eenige jaren geleden door onze koninklijke familie bezocht. Men toonde mij, hoe de leien van groote blokken gemaakt worden. Te midden van dit woeste berglandschap leek het mij bijna ongeloofelijk, dat ik in Engeland was. Een bus bracht mij den anderen dag via Grasmere door het hartje van het merendistrict langs begroeide heuvels en kale rotsen naar het uitgestrekte Windermere. Van daar wandelde ik omlaag naar Bowes, aan een kleine baai, waar de eindelooze oceaan zich voor mij uitstrekte in sprankelend blauw. Van hier reisde ik later via Liverpool naar Chester, de stad, die boven alle andere in Engeland haar middeleeuwsch karakter behouden heeft. Haar talrijke, zeer fraaie vakwerkhuizen brachten mij die van Duitschland in gedachten. Ook hier overkragingen der verdiepingen tot ver over de straat. Vooral merkwaardig waren de galerijen der bovenverdiepingen, welke op zichzelf een overdekte winkelstraat vormen. Het kruispunt van vier straten, de „Rows", is daar een goed voorbeeld van.

[1]) Iets ten zuiden begon de Romeinsche muur van steen en beton, welke dwars over het Noorden van Engeland tot bij Newcastle liep, een afstand van 73½ mijl.

Wales en het dal van de Wye.

Het was op een middag, dat een bus mij van Chester naar Mold bracht en den volgenden dag langs verschillende bouwvallen en kasteelen, o.a. dat van den Earl van Dundonald, te midden van een groot park naar Llandudno met zijn zacht winterklimaat, de drukst bezochte badplaats van Wales, het land, dat nog zijn eigen, geheel van het Engelsch verschillende taal spreekt [1]) en dat treft door de wilde grootschheid van zijn bergen en heuvels. Het eerste opontheud den volgenden dag was te Conway, een oude, hoogst schilderachtige stad. Op een rots hoog boven de rivier, die wij over een hangbrug passeerden, ligt eenig schoon de goed behouden ruïne van een kasteel, door Edward I aan het einde van de 13e eeuw gebouwd; vier der acht zware torens staan nog overeind. Een ervan biedt een schitterend gezicht op de oude stadsmuren met hun vele torens. Hoogst interessant vond ik nog het Plas Maur huis, een gebouw uit den tijd van koningin Elisabeth, met oude vuurhaarden, paneelen, plafonds en wandbekleeding. Van Conway voerde de weg door een heuvelachtige, beboschte streek, verder naar Bettws-y Coed, mooi

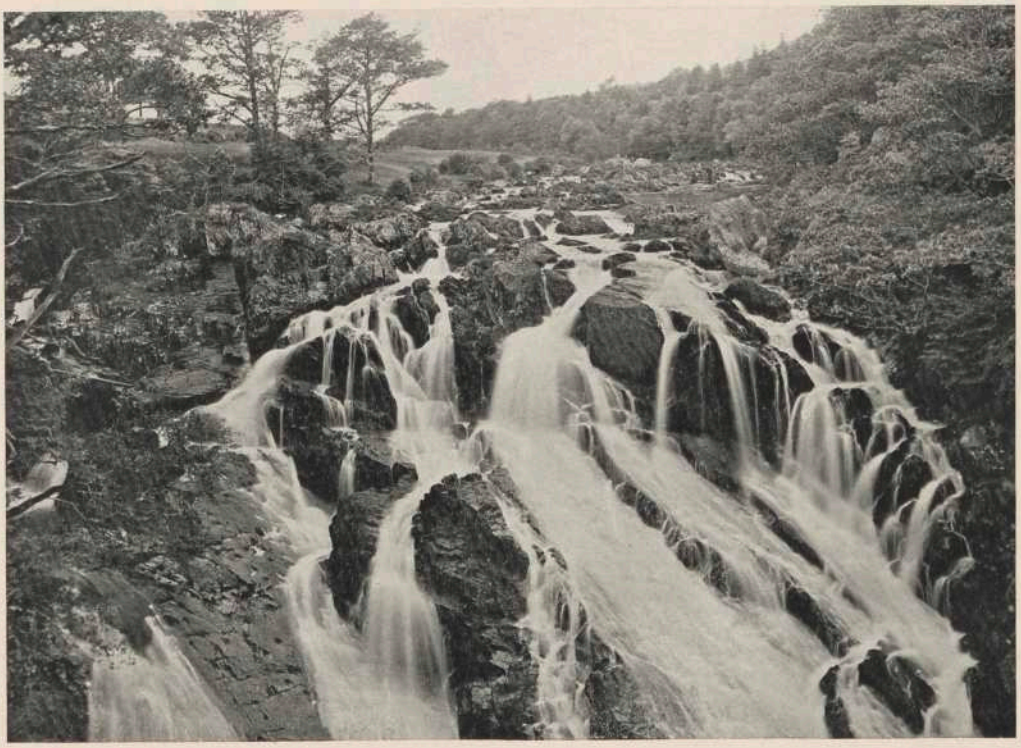
[1]) De eigenaardige plaatsnamen wijzen daar reeds op.



LANGDALE PIKES EN ELTERWATER
Een zonnige middag aan den grenspaal van Engeland's prachtig merengebied

OOT-BRITTANNIË EN IERLAND

DOOR CHARLES BOON

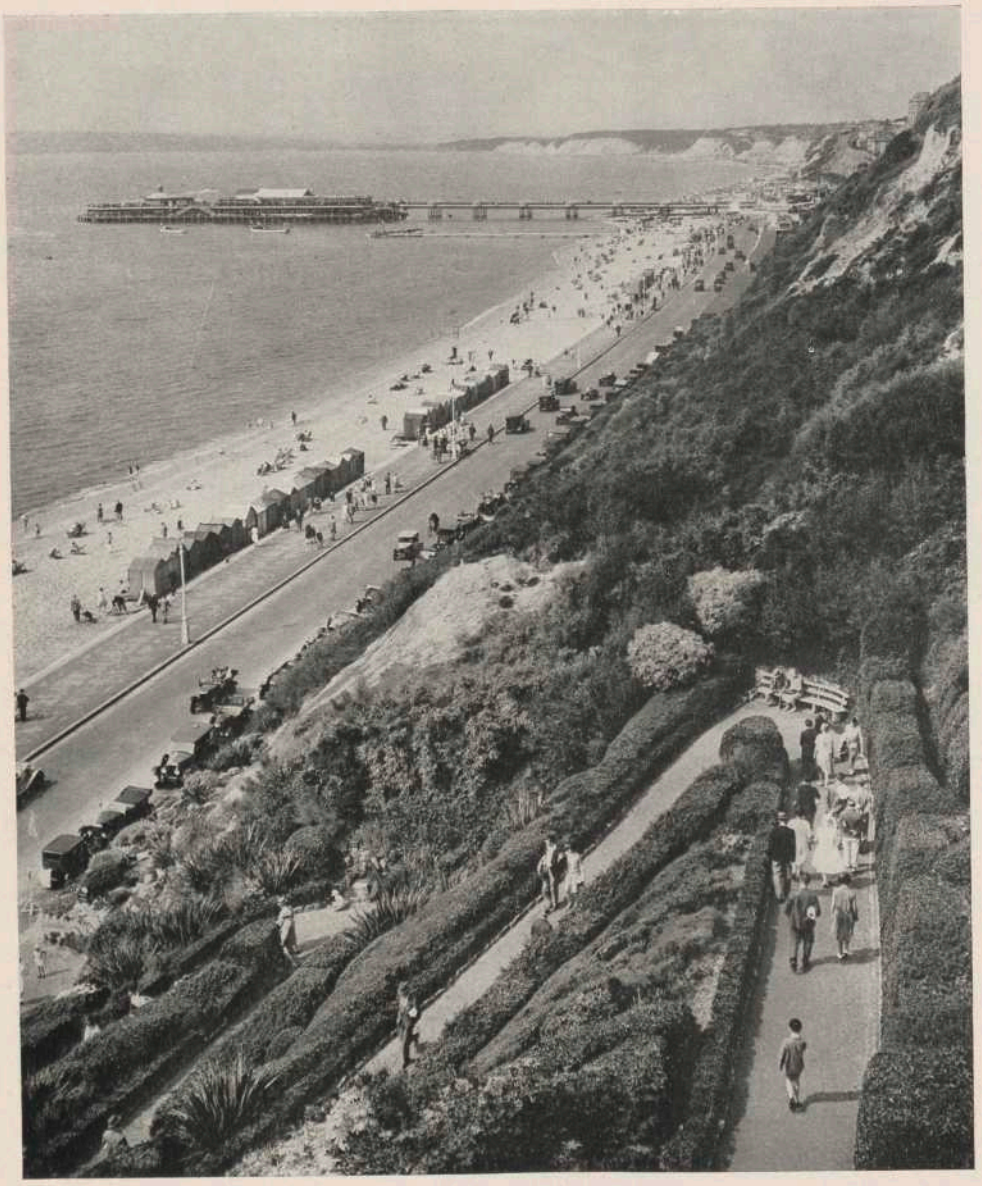


DE SWALLOW WATERVALLEN BIJ BETTWS-Y-GOED
Vooral bijzonder mooi nadat het geregend heeft

gelegen bij de samenvloeiing van een paar rivieren. Het dal, waar we den volgenden dag door reden en dat steeds nauwer en wilder werd, voerde over de Llanberis-pas naar het plaatsje van dien naam, dat des zomers veel door toeristen bezocht wordt. De Snowdon, de hoogste berg van Engeland, (3560 voet) kan men van hieruit het gemakkelijkst bestijgen. Het eigenaardige van de Wye is, dat deze rivier nu eens stroomt door Engeland met zijn vredig landschap, zijn bebloemde weiden en boomgaarden, zijn schilderachtige boerderijen en statige kasteelen, dan weer door de woeste imposante schoonheid van het berglandschap van Wales. Op het middaguur bereikten we het stadje Carnarvon aan de straat van Menai; reeds op eenigen afstand vertoonden zich de kanteelen en torens van een kasteel, dat het best bewaarde middeleeuwsche fort van Europa moet zijn en geheel van gehouwen steen opgetrokken is. De inhuldiging van den Prins van Wales (thans de hertog van Windsor) had er in 1911 plaats. Den volgenden middag bereikten we Barmouth aan de monding van een rivier in een zeeboezem. We volgden den met mooi geboomte bedekten heuvelachtigen oever, passeerden goudmijnen, de eenige in exploitatie in Groot-Brittanië, en toen we met den noen in het rijk met natuurschoon gezegende toeristenoord Dolgelley aankwamen, hadden we een der prachtigste ritten in Wales achter den rug. Van hier reden we langs den zuidoever van de Mawddach, beroemd om zijn aaneenschakeling van liefelijke en treffende landschappen, en het was al laat, toen we in de badplaats Aberystwyth, des zomers druk bezocht, een hotel (Bellevue) opzochten, om er den Zondag door te brengen. Met een Motor Coach van de Black & White Motorways snelden we na dien rustdag heuvel op heuvel af door Zuid-Wales het Wye-dal tegemoet, dat bij den verderen rit steeds in schoonheid won, totdat voorbij Kington de weg door het nu eenzame dal vlakker werd en we de rivier slechts op een afstand konden ontwaren. We volgden evenals de spoor haar slingeringen, hier door steile, beboschte heuvels ingesloten, en passeerden de romantische ruine van een groote abdij in Gothischen stijl. Het rivier-landschap werd steeds aantrekkelijker en na een uurtje kwamen we te Chepton, waar ik de bouwvallen van een kasteel bezocht, dat uit de 13e-14e eeuw stamt en zich schilderachtig aan de Wye verheft, en uit welks ramen en schietgaten men een heerlijk gezicht heeft. Per spoor vertrokken we naar Bristol. De trein gaat hierbij door een tunnel onder de monding van de Severn. In Bristol hield ik mij slechts enkele uren op om inlichtingen in te winnen voor de verdere reis.

Somerset en Devon.

Nog dienzelfden avond bereikte ik per bus het kathedraalstadje Wells en bezichtigde reeds vroeg de mooie kerk, in den gevel versierd met eenige rijen fraaie beelden; koor en Lady Chapel gelden voor de schoonste van het land. Het statige, hooge geboomte en de waterspiegel van de gracht vormen een stille, dichterlijke omgeving, in welk harmonisch kader de kathedraal goed past. Langs eenige steden en door een vruchtbare vlakte kwam ik dien avond te Exeter. Ook deze stad is in het bezit van een mooie kathedraal, een goed voorbeeld van Engelsche Gothiek; de oudste deelen zijn echter Romaansch. De kerk blinkt uit door fijnheid van detail, zoowel als door haar omvang. Rijen beelden in nissen tooien de gevels



BOURNEMOUTH

als een pronkend vormenspel; het inwendige doet door sierlijkheid en lichtheid van constructie aangenaam aan. Per autobus zette ik de reis verder voort naar Torquai (Crescent Private Hotel), de wegens haar mild klimaat welbekende badplaats in het zuidwesten van Engeland met een subtropische vegetatie en door velen met zwakke gezondheid bezocht. Op een uitstapje naar het oude stadje Totnes wees men mij een monument voor de eerste ontdekkingsreizigers dwars door Australië; een dergelijk gedenkteeken had ik in dat land op mijn wereldreis gezien. Van Torquai volgden we de zuidkust naar Bournemouth, kwamen voorbij groote en kleinere badplaatsen en een oud stadje, Honiton, bekend om zijn kantwerk, oorspronkelijk door Hollandsche réfugiés ingevoerd.

Bournemouth is een moderne badplaats en om zijn mild klimaat, geurige dennebosschen en zandigen bodem een gezocht winterressort. Een boulevard, de „undercliff drive", strekt zich onder den hoogen rotsoever ver langs de kust uit. Reeds vroeg ging het des anderen daags verder naar Salisbury om ook daar de kathedraal te bezichtigen. Het middelpunt van dezen harmonischen bouw is de rijkversierde torenspits, terwijl het inwendige buitengewoon goed geproportionneerd is. Deze kerk bezit veel minder geschilderde ruiten dan de andere Godshuizen, waardoor men er de heerlijke mystieke verlichting dan ook mist. Nuchter en koud dringt het licht door de groote ramen in den achterwand en overgiet het kerkruim met overdadig licht. Bijzonder fraai is de kruisgang.

Een der volgende dagen bereikten we de grootste en drukstbezochte badplaats van Groot-Brittannië, n.l. Brighton, niet ten onrechte bijgenaamd „London on the sea", omdat vele zakenmenschen uit de drie kwartier sporens verder gelegen Engelsche Metropolis er wonen. Ik bezocht daar o.a. de beide pieren, waarop over de geheele lengte een glazen windscherm is aangebracht, en het Royal Pavillion in oosterschen stijl, dat onder den naam van „Dome" dient voor concerten en soirées. Een paar dagen hield ik mij hier op (hotel Belvidere Mansion), om toen weder met de Royal Blue bussen verder te trekken langs de kust met zijn welbekende badplaatsen, totdat we tegen den avond te Folkestone kwamen en te Dover overnachtten. 's Morgens vóór het vertrek naar Canterbury

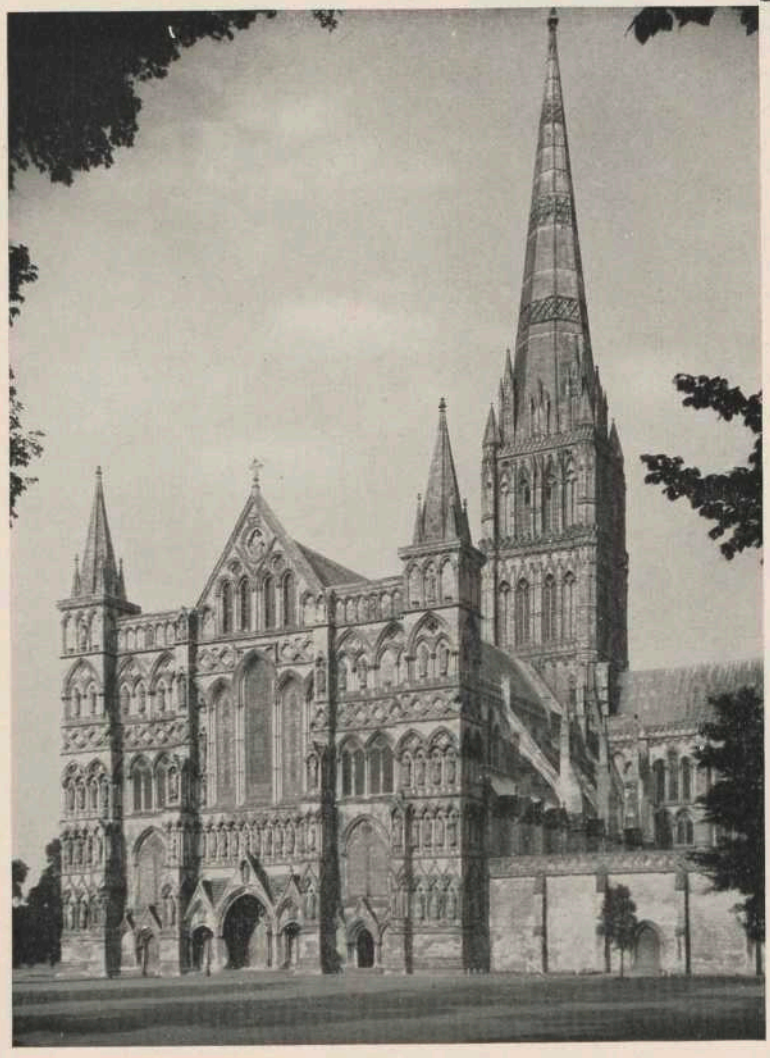
bezag ik er een merkwaardige 24 voet lang koperen kanon, in 1544 gegoten te Utrecht, het z.g. Queen Elisabeth's pocketpistol, met een opschrift in oud-Hollandsch. De Coach zette ons af aan de West Gate, dichtbij zag ik St. Dunstan's House, de woning van Agnes uit David Copperfield, alsook het huis, waarin deze roman werd geschreven. Door de mooie Christchurchgate in laat-Gothischen stijl kwam ik op het groote kerkplein. Dicht bij de poort heeft men een goed overzicht van de grootsche Gothische kathedraal, haar voor- en zijgevels met torens en als een bekroning van het geheel den trotschen middeltoren. Na eerst zooveel mogelijk de kathedraal van buiten in oogenschouw genomen te hebben, trad ik het fraaie gebouw binnen waarbij mij onmiddellijk de lichtheid van constructie trof. Aan het einde van de koorvleugels leiden trappen naar de Trinity-kapel, waaronder een ruime crypt, door koningin Elisabeth eens ter beschikking gesteld van Fransche en Vlaamsche vluchtelingen. Laat ik nog opmerken, dat deze en de andere beroemde kathedralen, welke ik zag en die na de verovering van Engeland door de Noormannen (1066) in Normandische Gothiek gebouwd zijn, in grootschheid van aanleg en rijke bewerking de kerken van Normandië zelve overtreffen, hun bijzonder kunstkarakter als uiting van een groot en krachtig volk komt er ten volle in tot uitdrukking.

Dien middag ving ik het laatste traject van de onvergetelijk schoone en hoogst interessante rondreis aan, om nog dienzelfden avond Londen te bereiken. In anderhalve maand had ik in comfortabele Motor Coaches en -bussen ongeveer 3000 mijl (5000 km) afgelegd door een land met uitstekende wegen en bekorend door zijn natuurschoon. Steeds was het gegaan door steden en dorpen, over of om bergen en heuvels, zelden buiten om de steden en nooit door tunnels. De talrijke hotels, waar ik overnacht had, vond ik alle goed, vele zelfs voortreffelijk, terwijl de ongedwongen omgang met de prettige Britsche gasten en niet te vergeten de gezellige open haardvuren steeds een groote aantrekkelijkheid vormden. In Londen (West Central hotel) dichtbij Russel Square verbleef ik nog een paar weken, maar bezocht slechts enkele merkwaardigheden. Ik deed dat deels in gezelschap van de Lady Superintendant (een Hollandsche dame) van het intusschen helaas opgeheven Neerlandia House, een tehuis voor dames onder de auspiciën van de Nederlandsche colonie te Londen, en bewonderde o.a. de Royal Automobile Club. Ook dames mogen verkeeren in een gedeelte van die Club, welke met haar slaapkamers, schermzaal, zwembassin, kapperswinkel, enz. den indruk van een groot modern hotel maakt.



WESTMINSTER BRUG

Interessant was het kijkje, dat we namen in de fraaie Hollandsche kerk in Austin Friars, Old Broad Street, in 1550 door koning Edward met al wat er bij behoort, geschonken aan de Nederlandsch Hervormde gemeente, een gift van zeer groote waarde, in zijn eigenaardige omgeving een stemmingsvol stukje middeleeuwen.



DE KATHEDRAAL TE SALISBURY

Pecksniff (in „Martin Chuzzlewitt") vestigde ten sterkste de aandacht van zijn leerlingen op de architectuur van deze kathedraal, een der schitterendste voorbeelden uit de periode van het early English of den „lancet style"

MULTATULI

EEN MERKWAARDIGE FIGUUR

HOE WIJ, EEN HALVE EEUW NA ZIJN DOOD, OVER HEM DENKEN ZIJN BETEEKENIS VOOR ONZE LETTERKUNDE

door R. H. J. Pfaff

EEN zaaier ging uit om te zaaien" . . . dit Bijbelwoord schreef „Multatuli als motto boven zijn Ideeën. En inderdaad, hij heeft in de Nederlandsche letteren nieuwe denkbeelden, nieuwe schoonheid gezaaid en ten deele ook uit zijn werk is de bloeiende kunst der mannen van '80 ontkiemd.

Carel Vosmaer heeft dit motto in zijn tijd aangegrepen om te bewijzen, dat Multatuli's werken een nieuwe periode in onze literatuur geopend hadden. Prof. J. van Vloten daarentegen toonde aan, dat zich veel „onkruid" bevond „onder de tarwe", die Douwes Dekker gezaaid had. Dr. Th. Swart Abrahamsz., een familielid van den schrijver, achtte hem een geesteszieke. Mateloos bewonderd en diep verguisd werd deze merkwaardige figuur tijdens zijn leven.

Nu, vijftig jaar na zijn dood (Eduard Douwes Dekker overleed den 19den Februari 1887 te Nieder-Ingelheim in Duitschland, waar hij den laatsten tijd van zijn leven woonde) staan wij objectiever tegenover zijn werk en zijn idealen. En dan zij vooropgesteld, dat wij de woorden van Dr. K. H. de Raaf in zijn „Stroomingen en Gestalten" volledig kunnen beamen. Deze letterkundige zegt daar: „Zijn blijvende verdienste is, dat hij meer dan iemand met den geest van zijn woord Jan Salie heeft wakker gezweept, dat hij hier te lande den blik van velen heeft verruimd door de verkondiging in een aangenaam prikkelenden vorm, van denkbeelden, welke hier nog onbekend, maar in het buitenland al lang gemeengoed waren. Maar ook voor de kunst is hij een hervormer en bevrijder geweest. Hij, meer dan iemand, heeft de benepen stijfheid voorgoed uit ons proza verbannen door er het rhythme en het accent van zijn eigen hartstochtelijke ziel in te doen klinken en hiermede heeft het jonge geslacht der tachtigers zijn voordeel kunnen doen."

Wanneer wij thans de beteekenis van het werk van Multatuli beschouwen, moeten wij ons terdege realiseeren, hoe de geest des tijds in ons land omstreeks 1860, het jaar, waarin de „Max Havelaar" verscheen, eigenlijk was. Nederland was in slaap gesukkeld. Men voelde zich genoeglijk voortglijden in dezelfde geestelooze sleur en men was daar zeer voldaan bij. De groote cultureele gebeurtenissen, die zich in het buitenland afspeelden, gingen ons volkomen voorbij, of wekten een weerklank, die slechts een vervelende en platte parodie was van het grootsche en intense leven elders. De Hollanders vergenoegden zich er mee, bijna slapende rijk te worden door de enorme winsten, die Indië opleverde. Over den toestand daar bekommerde men zich niet, eenvoudig, omdat men er niet aan dácht, dien te onderzoeken.

De literatuur was gezonken tot een peil, zoo laag als zelden of nooit in de historie bereikt was. Het was de tijd van de rijmelende huis-, tuin- en keukenpoëten, van de eerzame burgervaders, die een jubelvaers schreven op de eerste tand van hun zoontje en van dichtende predikanten, uit wier werk slechts dorheid en verveling sprak. Het eenige lichtpunt vormden Potgieter, Bakhuizen van den Brink en hun vrienden. Maar genoeg hierover. Wie de beteekenis van de Nederlandsche letterkunde in dien tijd wil leeren kennen, sla slechts de critieken van Kloos en Van Deyssel op, die grondig met deze heeren „literatoren" hebben afgerekend.

In een maatschappij, die een dergelijke mentaliteit bezat, viel als een steen in een rustigen eendenvijver de „Max Havelaar", een boek, hartstochtelijk en vol ongekende, en den rustigen burgers uit de zestiger jaren als heiligschennis in de ooren klinkende idealen. Zelden heeft een boek zulk een deining in ons land verwekt als dit eerste werk van Eduard Douwes Dekker, gewezen assistent-resident van Lebak.

In de eerste plaats werden velen de oogen geopend voor het lot van den Javaan, dat deze Multatuli zoo somber afschilderde, en voor de problemen van ons koloniaal bezit, waarover de meesten zich eigenlijk nooit het hoofd gebroken hadden. Maar daarnaast ontdekten de minnaars der ware kunst – en zij waren er nog, ondanks den Droogstoppel-geest, die er heerschte in den „roofstaat tusschen Dollard en Wester-Schelde" – de schoonheid der taal, de bezieling en de poëzie in de „Max Havelaar". Weliswaar zou het nog twintig jaar duren, eer artistiek Nederland inderdaad ontwaakte, maar de Havelaar beteekende in den donkeren nacht het eerste hanengekraai, dat den nieuwen dag aankondigde.

Men kent de tragiek van Multatuli en zijn werk. Douwes Dekker wenschte niet in de eerste plaats waardeering en bewondering van zijn talent, neen, hij verwachtte dat zijn landgenooten krachtig hun stem zouden verheffen tegen de misstanden in Indië, zooals hij die zag; dat zij zouden ingrijpen en dat hijzelf daarbij de hoofdrol zou spelen. Want eerzuchtig was hij, Multatuli, al zeide hij met nadruk: „Publiek, ik veracht u!" Maar deze verwachting werd beschaamd, diep beschaamd. En Multatuli werd, naarmate zijn teleurstelling groeide, bitterder en gebetener op zijn landgenooten, hetgeen uit alle bladzijden van zijn Ideeën, die in het tijdsverloop van 1862 tot 1877 verschenen, blijkt. Zij het dan, dat Multatuli in dit later werk zoo nu en dan onredelijk is en dat de schoonheid van zijn proza hier en daar geschaad wordt, doordat hij zich overschreeuwt, dat neemt niet weg, dat toch overal steeds weer opnieuw het kunstenaarschap van Dekker zonneklaar blijkt. Welk een alles-verterende hartstocht bijvoorbeeld in de lyrische Kruissprook: „Komt mee, komt mee naar Golgotha", welk een warme liefde en teedere fantasie in de „Minnebrieven", welk een rake typeering en juiste psychologie in „Woutertje Pieterse", welk een humor in de „Millioenenstudiën"!

Is het wonder dat het meesleepende proza van Multatuli een geweldigen indruk maakte op zijn tijdgenooten en op de jongeren van 1880, die de duffe literatuur van de oudere generatie – terecht – verafschuwden? De „Max Havelaar" bracht de idealistische jongeren tot enthousiasme. Zij „verslonden" de boeken van Multatuli. Wij kunnen volkomen de anecdote begrijpen, die wijlen Prof. J. Prinsen in zijn colleges placht te vertellen, hoe hij en zijn vrienden op het punt stonden de ruiten in te gooien van een huis, dat zij passeerden, alleen omdat de naam, die op de deur stond, overeenkwam met dien van den Gouverneur-Generaal, die Havelaar's wenschen niet ingewilligd had.

Het moge dan duizendmaal waar zijn, dat Multatuli doordraafde, dat hij – te goeder trouw – verblind was en den toestand verkeerd inzag, al bezaten zijn protesten een kern van waarheid. Het moge

dan verkeerd geweest zijn, hoe Dekker zijn idealen – die de echte idealen waren van de Romantiek, waarvan hij alleen de ware vertegenwoordiger in Holland geweest is – in zijn persoonlijke leven toepaste, dat hij zijn trouwe, eerste echtgenoote, de „Tine" uit de „Havelaar", het leven ondragelijk maakte en dat zijn financieel beleid onverantwoordelijk was. Dat alles kan niet opwegen tegen den grooten schat van schoonheid en idealisme, die Multatuli ons nagelaten heeft, en die thans nog, vijftig jaren na zijn dood, een ieder, die een hart heeft, die geen Droogstoppel of Slijmering is, in gloed zet. Nog afgezien van het feit, dat Multatuli's hartstochtelijk en eerlijk proza een stimulans is geweest voor de vernieuwers van onze letterkunde, de mannen van '80.

Deze jonge geestelijke beeldenstormers hebben zijn werk dan ook hoogelijk gewaardeerd. Een van de strijdbaarste jongeren van dien tijd, Lodewijk van Deyssel, heeft in zijn bekende Multatuli-studiën, die hij als A. J. geschreven heeft, weliswaar gezegd, dat hij niet oorspronkelijk was, en dat hij onbewust de werken der Romantici navolgde, maar zijn conclusie was toch: „. . . het begrip van het individualisme van den letterkundigen kunstenaar als zoodanig heeft Multatuli in de Nederlandsche letterkunde gebracht, en de praktijk van dat begrip door niets minder of meer te doen dan onze taal te hervormen, een ziel te brengen in onze taal en in onze letterkunde."



Eduard Douwes Dekker was een zeer merkwaardig mensch, al kunnen wij het niet eens zijn met dien psychiater, die hem als een geesteszieke beschouwde. Wat hem bezielde was wellicht waanzin, maar dan de goddelijke waanzin van den dichter en den idealist, die die bekrompenheid der geestelooze „makelaars in koffie" wil doen „stikken in die koffie en doen verdwijnen". Vele biografen van dezen mensch, wiens „roeping het was, mensch te zijn", hebben getracht hem te teekenen, zooals hij was, maar wellicht heeft niemand het beter gedaan dan Multatuli zelf, toen hij de volgende beschrijving gaf van Havelaar:

„Hij was een vat vol tegenstrijdigheids. Scherp als een vlijm en zacht als een meisje, voelde hijzelf altijd het eerst de wonde, die zijn bittere woorden geslagen hadden, en hij leed daaronder meer dan de gekwetste. Hij was vlug van begrip, vatte terstond het hoogste, het ingewikkeldste, speelde gaarne met de oplossing van moeilijke vragen, had daarvoor alle moeite, alle studie, alle inspanning veil . . . en dikwijls toch begreep hij de eenvoudigste zaak niet, die een kind hem had kunnen uitleggen. Vol liefde voor waarheid en recht, verwaarloosde hij menigmaal zijn eenvoudige naastbijliggende verplichtingen, om een onrecht te herstellen, dat hooger of verder of dieper lag, en dat door de vermoedelijk grootere inspanning van den strijd hem meer aanlokte. Hij was ridderlijk en moedig, maar verspilde als die andere Don Quichot, zijn dapperheid dikwijls op een windmolen. Hij gloeide van onverzadelijke eerzucht, die hem alle gewone onderscheidingen in het maatschappelijk leven als nietig deed voorkomen, en toch stelde hij zijn grootst geluk in een kalm, huiselijk, vergeten leven. Dichter in den hoogsten zin van het woord, droomde hij zich zonnestelsels bij een vonk, bevolkte die met schepsels van zijn maaksel, voelde zich heer van een wereld, die hijzelf had in het leven geroepen . . .

. . . Hij was eerlijk, vooral waar eerlijkheid in het grootmoedige overging, en zou honderden, die hij schuldig was, onbetaald laten, omdat hij duizenden had weggeschonken. Hij was geestig en onderhoudend, wanneer hij gevoelde dat zijn geest begrepen werd, maar anders stug en teruggetrokken. Hartelijk voor zijn vrienden, maakte hij – wat te snel soms – zijn vriend van al wat leed . . ."

Dit is in korte trekken zijn autobiografie.

Zoo interessant als zijn karakter, is ook zijn levensloop. De omgeving, waarin Eduard Douwes Dekker op 2 Maart 1820 te Amsterdam geboren werd, moet wel zeer klein-burgerlijk en waarschijnlijk ook bekrompen-godsdienstig geweest zijn, als wij tenminste mogen aannemen, dat hij in zijn „Geschiedenis van Woutertje Pieterse" eigen jeugdherinneringen verwerkt heeft. Aanvankelijk was hij bestemd voor den handel, waarom hij eenigen tijd op een Amsterdamsch koopmanskantoor werkzaam was. In '38 vertrok hij met zijn vader naar Indië, waar hij spoedig een mooie carrière maakte. Van klerk bij de Rekenkamer werd hij controleur van Natal (Sumatra), secretaris te Menado, assistent-resident op Ambon. In 1852 ging hij met een verlof van twee jaren naar Holland, met zijn vrouw Everdine Huberte baronesse van Wijnbergen (Tine), met wie hij in 1846 in het huwelijk getreden was. Na zijn terugkeer werd hij assistent-resident van Lebak, waar zich de Havelaar-geschiedenis afspeelde. 4 April 1856 neemt hij ontslag uit den dienst, omdat hij voor zijn hervormingsidealen het tegendeel van steun vond bij zijn chefs. Berooid trekt hij door Europa, zich en de zijnen het materieele leven niet gemakkelijker makend door zijn ondoordachte, maar meestal goedbedoelde daden. Ook had hij in dezen tijd verschillende amoureuze avonturen, die hij alle volledig aan Tine opbiechtte, volkomen in overeenstemming met zijn principes. Vooral onder zijn meer dan gewone genegenheid voor zijn nichtje Sietske Abrahamsz, die hem grootendeels tot het schrijven van de „Minnebrieven" schijnt geïnspireerd te hebben, heeft zijn vrouw echter blijkbaar veel geleden.

In den tijd na het verschijnen van de „Havelaar" ondervond Douwes Dekker veel blijken van enthousiast medeleven van bewonderaarsters, waarvoor hij gemeenlijk lang niet ongevoelig was. Met een van deze jonge vrouwen, Marie Hamminck Schepel, maakte hij nader kennis. Uit de wederzijdsche genegenheid groeide een liefdesverhouding, die na Tine's dood door een huwelijk bevestigd werd. Den laatsten tijd leefde Dekker trouwens al geheel gescheiden van zijn eerste vrouw, die met de kinderen in Italië woonde.

De laatste jaren van zijn leven zijn voor Multatuli betrekkelijk rustig verloopen. Financieel gesteund, zoo nu en dan, door zijn Hollandsche vrienden, woonde hij met zijn tweede vrouw in Duitschland, te Mainz, Wiesbaden, en het laatst te Nieder-Ingelheim, waar hij 19 Februari 1887 overleed. Reeds toen hadden zijn sociale en zijn literaire actie vrucht gedragen. De toestanden in Indië waren aanmerkelijk verbeterd en stonden in het middelpunt der aandacht. De letterkundige opleving had al eenige jaren zijn beslag: in 1885 was „De Nieuwe Gids" opgericht.

Het werk van deze eenzame figuur in onze letterkunde zal gewaardeerd en bewonderd worden, zoo lang er menschen leven, wier hart klopt voor schoonheid en wijsheid.

BLOEMEN IN HUIS IN DEN

ALS we den heelen zomer door onze kamers gevuld hebben met bloemen uit eigen tuin, is deze rijkdom de lange wintermaanden moeilijk te missen. En we behoeven het ook niet te missen, als we bij de indeeling en beplanting met alle jaargetijden rekening houden. Alleen voor heel kleine tuinen zijn er factoren, die belangrijker zijn dan bloemen voor ieder seizoen; dan staat voorop, dat iedere plant zoo lang mogelijk mooi moet zijn, maar in de meeste gevallen kunnen we den heelen winter onze vazen vullen uit den tuin. Het moeten ook niet uitsluitend bloemen zijn: zooveel vruchten, bessen of bottels en bladeren zijn de moeite waard binnenshuis te halen.

In zachte winters is er in de maand December nog allerlei, dat nog, of al weer in bloei staat; het is dan geen overdaad maar toch voldoende om er iets mee te bereiken. Den tuin rondgaande vinden we enkele gele Primula's, twee of drie fel-oranje Geums en nog een heelen boel donkerpaarse Violen. Geen prettiger vaas voor deze bont bijeen verzamelde kleuren dan een dunne glazen vingerkom. Korte takjes van de donkere Mahonia geven een krachtigen achtergrond van blad, waartegen de andere kleuren duidelijk uitkomen en houden tevens de bloemen bij elkaar. De Primula's vullen een hoekje, de Geums hangen ver over den rand en de Violen vormen een lange strook dwars door de vaas heen, alleen onderbroken door één overgebleven Primula. Met het rangschikken krijgen we het aardigste resultaat als de bloemen niet gelijk, als het ware gespikkeld, verdeeld worden, maar in hoofdzaak groepsgewijze, soort bij soort, blijven. Een duidelijke, evenwichtige compositie bevredigt meer dan een willekeurige, toevallige verdeeling. Omdat de hoeveelheid bloemen die we kunnen vinden, nu gewoonlijk zeer gering is, zijn er bladsoorten noodig om de gewenschte aanvulling te geven. Behalve de rood-en-donker verkleurende Mahonia en korte takjes van Picea glauca moerheimi is hiervoor bijzonder geschikt de grijsbladerige Senecio Greyii, die op een beschut, zonnig plekje prachtig uit kan groeien. Ook 's zomers is dit blad een onmisbare vulling bij 't schikken van groote, lage schalen voor tafelversiering.



Zaadpluizen van Clematus Orientalis geven een grappig lichteffect, ook in donkere dagen

Een vaas vol zachtblauwe Scabiosa's is begin December heelemaal geen onwaarschijnlijke uitzondering.

Terwijl al deze planten onvermoeid nog bloemen te voorschijn brengen, ook al zijn er stevige nachtvorsten geweest, opent de Jasminum nudiflorum onder 't raam tegen 't huis de eerste gele bloemen, de Cornoelje en Forsythia hebben dikke knoppen en de Hazelaar doet alsof 't al Februari was. De Jasminum komt, in knop geplukt, in de kamer tot vollen bloei, veel mooier en gaver gewoonlijk dan buiten in sneeuw of regenbuien. Dagen lang blijven de bloemen stralend en frisch in de warme kamer.



Een vaas met bottelrozen, oranje vruchten van Crataegus Carrierei, donkere Hypericum-bessen en blad van Mahonia

WINTER

DOOR MIEN RUYS



Een tak van Crataegus prunifolia splendens met donkerroode vruchten



Enkele takken van de grillige Corylus contorta



Viburnum fragrans op 9 December

FOTO'S „MOERHEIM"

Nog een echte winterbloeier is Viburnum fragrans. De struik is niet bijzonder mooi; een middelhooge, tamelijk grove heester, die midden in den winter bloeit met kleine wit-rose bloemtrosjes met een sterken, zoeten geur. De struik is niet met bloemen overdekt, slechts hier en daar zijn ze verspreid en ook de bloem op zich zelf heeft geen buitengewone schoonheid, maar om in 't hartje van den winter dezen doordringenden zoeten bloemengeur te ruiken, dat is een koninkrijk waard!

't Wonderlijkste en boeiendste van alles is de Corylus contorta, een grillig verwrongen hazelaar, die in den zomer een dichte bladmassa is en er dan altijd uitziet alsof ze ziek is of onnoemelijk veel rupsen bergt in de opgerolde bladeren om, als 't blad is afgevallen, opeens te voorschijn te komen in al zijn pracht. Alles kun je zien in deze takken; een afschrikwekkende Medusa of een elegante, bewegelijke danseres.

Twee takken in een lange, smalle vaas of aarden pul kunnen ons weken lang bekoren. Eén tak steekt omhoog met een sierlijken zwaai, de andere buigt zich diep voorover en steekt zijn korte katjes ver de kamer in.

't Is als een dansend paar, dat elkaar nadert en weer uiteen gaat in een niet te volgen maar toch voelbaar rythme. En de omhoogzwaaiende tak is als een triomphantelijk, overmoedig gebaar.

Naast bloemen nemen de vruchten in den winter een belangrijke plaats in. De verschillende bottelrozen, berberissen en cotoneasters behouden hun helroode bessen tot ver in den winter en kunnen, goed gerangschikt, een hoek van de kamer oplichten, of grappige schaduwen werpen op een licht behang. Cotoneasters zijn er, evenals berberissen, in tientallen variëteiten. Een der mooiste is Cotoneaster salicifolia floccosa, die ook uitstekend geschikt is om als klimplant te worden geleid. Minder bekend om hun vruchten zijn de verschillende meidoornsoorten. De wildgroeiende heeft kleine roode vruchtjes, die bij de gekweekte variëteiten wel drie maal zoo groot zijn. Bij de Crataegus prunifolia splendens zitten de donkerroode, zware vruchten in trossen bijeen, die den geheelen winter den tuin versieren, terwijl de kleur bij de variëteit Carrieri zuiver oranje is. Ook behoudt deze laatste soort het blad langer dan eenige andere bladverliezende heester.

Het is eigenlijk merkwaardig, dat er zooveel moois te vinden is in den winter en dat we het zoo zelden zien. We loopen aan allerlei voorbij zonder ons de bruikbaarheid ervan te realiseeren. Iedereen kent de zware trossen blauwzwarte vruchten van de overbekende Mahonia. Enkele takken hiervan tesamen met oranje Crataegus Carrieri kunnen een koperen vijzel vullen. We kunnen tien maal voorbij loopen aan een plant vol met zwarte vruchten van Hypericum androsaemum om ons den elfden keer verwonderd af te vragen, waarom we deze takken niet eerder mee in huis namen.

Tegen de Pergola staat een Clematis orientalis, overdekt met grijze vruchtpluizen. Grappig, fijn en sierlijk staan deze in een kleine glazen zeepbel of hoog glas, heel licht en doorschijnend als de zon er doorheen valt.

Er is zoo veel, dat we 't lang niet allemaal noemen kunnen en dat is ook niet noodig, omdat ieder die deze dingen ziet, ze zelf ook in overvloed zal kunnen vinden.

ONTSPANT UW GEEST



IN EEN RUSTIGE EN BLIJDE OMGEVING
IN UW TUIN
MET Z'N STEEDS WEER WISSELENDE BLOEMENPRACHT•

LAAT UW TUIN NU AANLEGGEN DOOR DE
N.V. KON. KWEEKERIJ
„MOERHEIM"
DEDEMSVAART

VRAAGT ONZE RIJKGEILLUSTREERDE CATALOGUS 1937 VRAAGT ADVIEZEN •



AAN „DE MEET"

MET DE K.N.J.V. IN HET JACHTVELD

„Dian, goddess of the chase,
Rides whith us across the world.
Grant that we may take our place
Whit the boldest of the bold . . . .
W. OVILGIE

LUID schalt het juichende „forward on" door de in herfsttooi gehulde natuur en vermengt zich met het diepe gebas van de meute.

De zon weeft een gouden schijn om ruiters en paarden, die in rhytmische deining zich voortbewegen. Het goud van uniformen flonkert en het rood der jachtjassen gloeit om het hardst met het tot wijnrood verkleurde herfstblad.

De Koninklijke Nederlandsche Jachtvereeniging trekt met de bonte, bewegelijke meute ter jacht. Een groot hippisch gebeuren, dat aan veel ruiters een sportief opwindende ontspanning biedt.

Het jagen is zoo oud als de wereld zelf. Eerst noodzaak om in levensonderhoud te voorzien. Later, en al heel spoedig, als sport bedreven. Eerst op het levende wild. Nu gedwongen door het gebrek aan ruime vrije jachtvelden meestal op het spoor (scent).

Hiervoor trekt men kort te voren een met vossenmest doordrenkte stroowisch door het veld, die soms met wat anijsolie wordt verscherpt. Zoo is men zeker, dat ruiters en paarden de honden kunnen volgen, maar komt toch nog wel eens voor onvoorziene moeilijkheden. Dit nu maakt het geheel minder machinaal en meer opwindend en dankt zijn oorzaak meestal aan een koude regenbui of scherpe windvlaag, die het spoor beïnvloedt. Soms ook geven de honden de voorkeur aan een plotseling opduikende haas of konijn.

De oorlog had bijna gemaakt, dat dit vermaak onmogelijk was geworden. Voor dien tijd was het de Koninklijke Veluwsche Jachtvereeniging, die met eigen meute jachtritten hield.

In 1914 echter had deze haar honden weggedaan en was niet voornemens, nieuwe aankoopen te doen.

Eenige enthousiaste jachtruiters waren echter vast besloten, het jachtrijden achter de honden ook in ons land te behouden.

In het voorjaar van 1917 kwam men in het bezit van zeven goede honden van de Rallye-Tulpin meute nabij Luik. Door de voedselschaarschte was het niet gemakkelijk voor deze dieren een onderdak te vinden. Particuliere steun maakte dit mogelijk en met medewerking van de militaire autoriteiten bracht men ze onder te Waalsdorp bij 's-Gravenhage.

Aan het einde van den oorlog bood men ze de Koninklijke Militairen Sport Vereeniging aan, die voor het geschenk weinig gevoelde.

Alle moeite en zorg zou voor niets geweest zijn, als niet de toenmalige Directeur van de Rijschool alles in het werk gesteld had, om de honden hier in het land te houden.

Op 29 April 1919 werd het besluit genomen een Nederlandsche Jachtvereeniging op te richten.

November daaropvolgende was een glorievolle dag voor de jonge vereeniging. Toen werd de eerste jacht gehouden, die 200 amazones en ruiters in het veld bracht.

In 1920 aanvaardde wijlen Z.K.H. Prins Hendrik der Nederlanden het beschermheerschap en in 1924, dus nog voor de vereeniging vijf jaar bestond, verleende H.M. de Koningin haar het predicaat Koninklijke.

Met heel veel moeilijkheden heeft de K.N.J.V. moeten worstelen. De verzorging van de honden, hun africhting en op peil houden eischt bekwaam en deskundig personeel. Terwijl om velen in de gelegenheid te stellen van de jachtritten te genieten, groote reizen gemaakt moeten worden.

Maar de K.N.J.V. heeft moedig dit alles het hoofd geboden en beschikt momenteel over 16 koppels best werkende honden, enthousiaste leden en een zeer goed ingerichten kennel te Oud-Leusden.

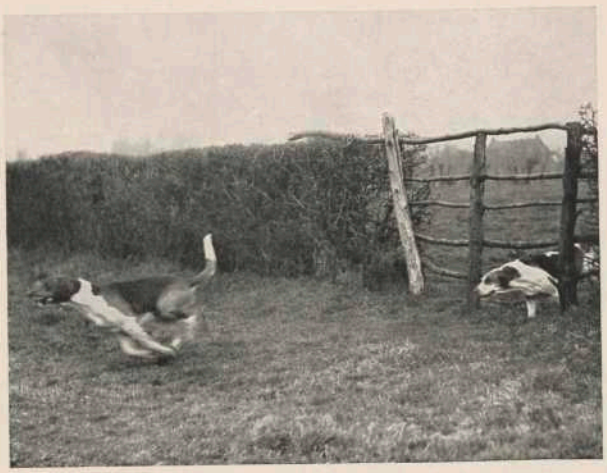
Het werk van de vereeniging is niet alleen voor hen, die paardrijden een prettige ontspanning, maar ook van veel belang voor ons leger. De militaire ruiter ontvangt aan de rijschool en in de rijbaan zijn opleiding, maar in het veld komt de praktijk en dat is ook hier de beste leermeester.

Het geheele etablissement, waarmede men jaagt, heet de equipage. Aan het hoofd daarvan staat de Master, naar wien een ieder zich moet richten.

Verdere functionnarissen zijn de huntsman (indien zooals hier gebruikelijk is, de Master zelf de honden voorjaagt, dan is deze functie in het veld gecombineerd) en 1ste, 2de soms nog 3de whipper-in en de fieldmaster. De taak van de whips is om den huntsman of Master-huntsman, bij het jagen behulpzaam te zijn.



Achter de K. N. J. V. in het jachtveld. Moedig volgen paarden en ruiters de meute



Hindernissen uit het Nederlandsche Jachtveld. De honden kiezen de wijste partij en gaan door het hek



Niet altijd is het eenvoudig om de meet te bereiken. Paarden en ruiters in een niet dagelijksch voorkomende situatie

Hiervoor is meestal de 1ste whip aangewezen; de anderen zorgen er voor, dat de honden bijeen blijven.

De fieldmaster handhaaft de orde in het veld. Deze functie is door noodzaak gedwongen ontstaan.

Toen de jachtsport populair werd en telkens nieuwe ruiters kwamen deelnemen, bleek al spoedig, dat die debutanten óf de al eeuwen heerschende jachtetiquette niet kenden óf (en dit in de meeste gevallen) niet zoo rijkunstig onderlegd waren, dat zij die eerbiedigden.

Zoo brachten zij door weleens midden tusschen de meute te belanden, deze in gevaar en vormden bij het jagen een bezwaar.

De fieldmaster nu heeft tot taak, dit te voorkomen, wat lang niet zoo eenvoudig is.

Niet in streng, barsch optreden ligt zijn kracht (want de meeste ruiters zondigen uit onwetendheid of omdat zij niet, maar hun viervoeter wel, dicht bij de meute wil zijn), maar routine en handigheid maken, dat de fieldmaster er dikwijls in slaagt, hen, die in nood verkeeren over verschillende boschlanen te verspreiden, met raad en daad ter wille te zijn en op het goede pad te houden.

Zij, die werkelijk begrijpen, wat het jachtrijden is, zullen dan ook den fieldmaster dankbaar zijn. Niet echter hen, die maar voortjakkeren, anderen hun paarden oprijdende en het liefst in sliert met éénen voorthobbelen. Maar die zijn niet uit het goede ruiterhout gesneden en blijven altijd een paskwil voor andere ruiters, die ze danig kunnen hinderen.

Elk jaar als de herfst in aantocht is, schrijft de K.N.J.V. haar ritten, soms in samenwerking met plaatselijke rijvereenigingen uit, die een feestelijk hippisch gebeuren zijn.

Dan kan men het kleurige, bonte tafereel voorbij zien stuiven op grauwe, wijde heide, over sloot en heg, weide en boschperceel.

Wij hebben ons in dit artikel onthouden van het noemen van namen van hen, die veel tot in-stand-komen en -houden van de jacht achter de meute hebben gedaan.

Maar een feit is er, dat zoo belangrijk en buitengewoon is, dat wij het hier onder de aandacht brengen. Dat is het jubileum, dat de tegenwoordige Master Jhr. H. Radermacher Schorer dit seizoen hoopt te vieren.

Het betreft niet minder dan de uitreiking van het groote Hubertusschild, een onderscheiding, verdiend door het rijden van 500 jachten met de meute.



De equipage der K. N. J. V. met achter zich de jagende ruiters. Het spel gaat beginnen

Sinds de oprichting van de K.N.J.V. is Jhr. Radermacher Schorer in functie geweest eerst als hulpjagermeester en nu al 6 jaar als Master.

Waar, zooals wij al aanduidden, deze het geheele veld moet beheerschen, is het te begrijpen, dat het goede verloop ook voornamelijk bij hem berust.

Een goede Master moet streng zijn, alles en allen leiding kunnen geven en toch, om het geheel aangenaam te maken, zoo soepel zijn als . . . de z.g.n. onverbiddelijk, maar toch zachte hand, die het kenmerk is van den goeden ruiter.

De populariteit van dezen Master, de prettige geest, die de jachten der K.N.J.V. kenmerkt, vormen het bewijs, dat Jhr. Radermacher Schorer hier zeer op zijn plaats is.

„Ride your troubles away".

Nergens beter doet men dit dan met de K.N.J.V. in het veld als het gebas der meute vroolijk klinkt door de ijle, fijne herfstlucht.

Y. C.

Het is door vriendelijke bemiddeling van den Secretaris der K. N. J. V. den heer H. P. Timmermans dat wij voor „Op de Hoogte" toestemming kregen om ons artikel met eenige speciale opnamen uit het jachtveld, vervaardigd door de N.V. Polygoon en foto-bureau Serré, te illustreeren.



Slipjacht K. N. J. V. in de mooie omgeving van Arnhem

CORTINA D'AMPEZZO - TRE GR

CORTINA D'AMPEZZO, 1224 m, dat sinds jaren één der beroemdste toeristenplaatsen in de Dolomieten is voor den zomer, is ook voor de wintersport en in het bijzonder voor het ski-loopen een uitgezocht toeristenland. Cortina d'Ampezzo stond van het begin af aan, aan de spits en is het tot vandaag toe gebleven; het is het middelpunt, niet alleen door uitgestrektheid, maar ook door belangrijkheid.

Nergens bereikt de verscheidenheid der wintersport een zoo hoogen trap als hier; d.w.z. elke vorm van wintersport wordt hier beoefend in den uitgebreidsten zin des woords.

Cortina d'Ampezzo bezit een uitstekende baan voor bobsleden. Deze is daarenboven nog verbeterd voor de wedstrijden die daar in het jaar 1937 zullen plaats hebben. Een groot aantal bergwegen leent zich voor uitstekende natuurrodelbanen. Wat men voor de ijssport heeft ingericht, is groot opgezet en model. Vanzelfsprekend is groote aandacht geschonken voor wat het ski-loopen met zich meebrengt. Vooral wat de technische inrichting voor het opstijgen betreft, is er in Cortina zeer veel gepresteerd. Eerstens is hier te noemen de opstijgbaan naar Pocol, 1540 m. Er is daar tevens een serie hotels van waaruit men een uitzicht heeft over het gansche dal. Ze zijn een uitstekend uitgangspunt voor een groote verscheidenheid van ski-toeren, terwijl ook de terugtocht naar Cortina de moeite loont. Een tweede kabelbaan naar de Tondi di Faloria biedt de mogelijkheid tot nog uitgestrekter tochten, doch hieraan wordt nog gewerkt. Men heeft echter niet nagelaten ook gebruik te maken van de meest moderne inrichtingen, n.l. de optrekbaan voor skiloopers, waarvan er ook reeds twee in gebruik zijn. Behalve die banen, is er nog een groote mogelijkheid voor autoverkeer, die ook den skilooper ten dienste staat. De weg naar den Tre Groci-Pas, 1810 m, is baanvrij gemaakt en wordt door autobussen bereden, terwijl de verbinding naar den Falzarego-Pas, 2105 m, de voornaamste en grootste pas op het Dolomieten-traject Cortina-Bolzano, met rupssleden onderhouden wordt.

Het ski-gebied van Cortina is bijzonder geëigend voor elke skitoer, hetzij kort of lang; van een toer van een halven dag tot de zwaarste, om niet te zeggen de vermetelste tochten. Juist omdat het ligt in een dal haast zonder boomen, heeft men daar een buitengewoon ruime gelegenheid om oefentochten te maken. Het hoofdgebied voor het toerisme is echter een opstijging naar de topgebergten van de Tofana groep, of naar den stoeren Monte Pelmo. Ze zijn juist daarom zoo gunstig gelegen, omdat haast al deze trips de mogelijkheid geven van een afdaling in de Noordelijke richting.

Hoe dan ook, de Dolomietengroepen, die het dal van Cortina omgeven, bieden den ski-looper een onvergelijkelijke pracht.

Zooals we reeds vermeldden, is Cortina de voornaamste wintersportplaats in de Dolomieten. Een groot aantal hotels, pensions en kamers zijn ter beschikking der vreemdelingen vanaf het meest luxueus ingerichte tot het eenvoudigste en schappelijkste, welke allen onder uitstekende leiding staan en een gezellige gastvrijheid bieden. Het hotelwezen van de plaats, die alom een goede reputatie heeft, houdt deze reputatie in eere. Het programma van de wintersportmogelijkheden in Cortina is vanzelfsprekend in elk opzicht rijk en verscheiden; het kan elke vergelijking met welk beroemd wintersportcentrum dan ook, glansrijk doorstaan. IJshockey-wedstrijden, schaatscompetities, bob- en slederennen, wisselen elkander af met skipartijen van beteekenis, zoowel internationale als wedstrijden uitsluitend uitgeschreven voor de gasten. Er is daar een groot opgezette nationale school voor skiloopers welke aan 30 à 40 bekwame leeraren in het skiloopen werk geeft.

Voor geoefende ski-loopers is vanaf den voet der Tofanen een bijzonder mooie baan aangelegd, de Pista Duca d'Aosta. Deze mag tot de schoonste ski-banen der Dolomieten worden gerekend.

Alom in de bergen en in de omgeving der passen vindt de skilooper goed ingerichte berghotels, vluchthuizen en skihutten. Van deze moeten bijzonder genoemd worden de berghotels op den Falzarego Pas, 2105 m, de skihutten Capanna Tofana, 2600 m, en Capanna Ravè, 2000 m. In de buurt van den Giau Pas moeten nog vermeld worden de schuilhutten Cinque Torri, 2137 m, Croda da Lago, 2066 m, en die op den bergtop van den Nuvolao, 2575 m. Tot de schoonste hooggebieden van Cortina d'Ampezzo behoort de pas Tre Croci, op 1809 m, die geregeld per auto bereikt kan worden en waar op de snijding der bergen in een ideaal rustig en idyllisch landschap een groot hotel staat, met prachtige skivelden aan alle kanten.

Nog een andere beroemde plaats in de omgeving van Cortina en gemakkelijk te bereiken is Misurina, 1735 m, met zijn prachtig meer, omgeven door beroemden berggroepen, waarvan de hoogst oprijzende is de groep der Tre Cime di Lavaredo. Drie hotels bieden daar een zeer geschikt uitgangspunt voor de ski-sport in dit ongeëvenaard schoone en karakteristieke Dolomietenlandschap.

Tot de meest indrukwekkende skitochten vanuit Misurina, behoort een bezoek aan het rifugio Principe Umberto, 2320 m, aan den voet van de Tre Cime di Lavaredo en aan het beroemde oorlogsgebergte Monte Piana met het rifugio Angelo Bosi,



SKIVELDEN BIJ CORTINA

ROCI - MISURINA

2175 m; terwijl er in de omgeving der Cadin- en Cristallogroepen nog een heele reeks andere eerste klas skitochten te maken zijn.

Cortina en de berggebieden in de omgeving liggen bijzonder gunstig voor reizigers uit het buitenland. Het ligt aan den Dolomieten-spoorweg, die in Calalzo aansluiting heeft met het Venetiaansche spoorwegnet en in Dobbiaco met de groote spoorlijn Bolzano-Fortezza-Weenen. Parallel met den spoorweg loopt één der best en schoonst onderhouden straatwegen van het Dolomietenland, zoodat ook in den winter, zoowel van het Noorden als van het Zuiden uit, Cortina te allen tijde per auto kan worden bereikt.



CORTINA - IN DE ZON



MISURINA MET MONTE PIANA

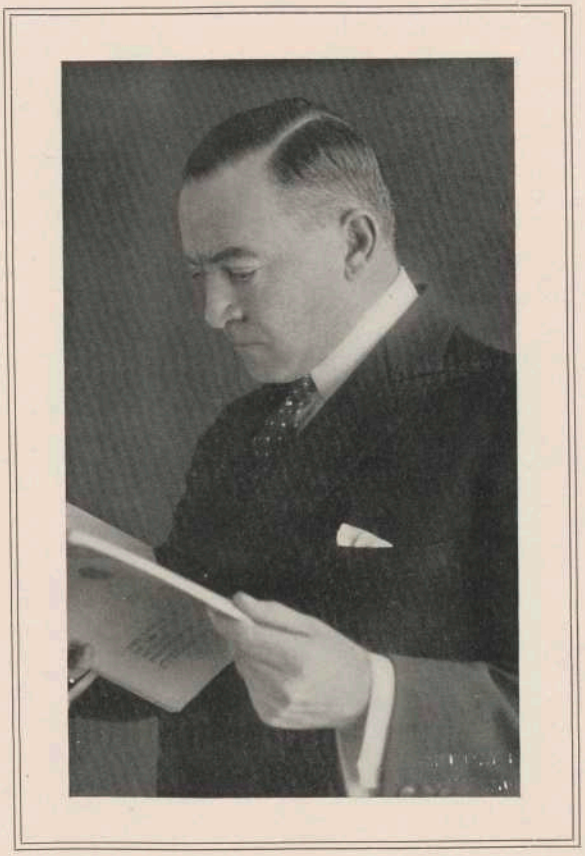


SKIVELDEN BIJ CORTINA

EEN PRAATJE MET LOUIS GIMBERG

DOOR

STELLA MARE



LOUIS GIMBERG

EIGENAARDIG, hoe plotseling een schouwburg in de algemeene belangstelling staat als er maar iets goeds wordt gegeven. Dan zegt de een tot den ander: „Ben je daar wel geweest? Niet? O, maar dan moet je er stellig heengaan" en zoo gaat het van mond tot mond en in weerwil van alle tooneel-misère is de loop er in en ziet men avonden achtereen een vollen schouwburg.

Dit nu is het geval met het Leidsche Plein Theater, waar zelfs na tachtig voorstellingen het theater gevuld is met geestdriftig publiek, dat als het ware één is met de acteurs en actrices van het A.B.C.-cabaret, die met onverflauwd animo het eene stukje na het andere voor u brengen.

En toch, hoe zeer het clubje talentvolle medespelenden ook te waardeeren is, hoe groot onze bewondering ook moge zijn voor den buitengewoon talentvollen Wim Kan, schrijver van de meeste tooneelschetsen en van de meest geestige en ook soms zeer ontroerende levensgevalletjes men denke aan „Het Konijn", dat Corry Vonk zoo aandoenlijk heeft voorgedragen toch zou dit alles niet zoo zeer inslaan, als er niet een conferencier bij uitnemendheid was, een, die werkelijk door niemand kan worden overtroffen.

De wijze, waarop Gimberg, „de perfect gentleman" lachend opkomt en sprekend tot het publiek vertelt van den proloog, die straks gaat beginnen, is zoo kostelijk, zoo oer-genoegelijk en hij lanceert elk woord zoo geestig, dat hij al dadelijk het publiek gewonnen heeft. De stemming is er. Louis Gimberg weet met enkele woorden het publiek te pakken. En juist dát is de kunst.

Hoe goed kent hij het publiek! Hij weet best, dat zijn cabaret alle lagen van de bevolking moet boeien en vermaken. Zoowel het „goede" als het „gewone" publiek gaat er gedeeltelijk om Corry Vonk heen, wiens lieveling zij is. Maar de ware oorzaak, dat het A.B.C.-cabaret zoo zeer in trek is, is wel, omdat het geestig en fleurig is, omdat er tempo in zit en omdat het, evenals Louis Gimberg, van fijne beschaving en vol humor van goeden huize is.

En dat ook buiten Amsterdam de roem bekend is van dit zoo allergeestigste en amusante, fijne cabaret blijkt wel, door de groote eer, die den heer Gimberg te beurt is gevallen, om uitverkoren te zijn op de bruidspartij van Prinses Juliana en prins Bernhard te mogen optreden.

Wat te geven? — Dat was voor den leider een moeilijk punt van overweging, waarin hij niet alleen te beslissen had.

Men moet rekening houden met het vorstelijk publiek.

De eene sketch na de andere werd voorgespeeld. Ware onze lieve prinses zelf erbij aanwezig geweest, dan zou zij beslist om alles gelachen hebben en misschien zou zij zich geweldig geamuseerd hebben met de aardige voordracht van: „De correcte Menschen" waarin Wim Kan en Tientje Berghegge twee correcte moderne menschen zonder ziel uitbeelden of met het grappige sprookje: „Asschenbrödel" van Ridiamus, heel geestig door Grimberg gelanceerd, als met: „De Familie Smit", een aardig verhaal van burgermenschen.

Ten slotte viel de keuze op „Jalousie internationale", een zeer gelukkige keuze. Het eenactertje wordt gespeeld door Louis Gimberg, den auteur van dezen geestigen sketch, door Maria Marletto en Wim Kan en wat wel het merkwaardigste is, in vier talen. Eerst laat Gimberg zien hoe deze jalousie-scène door een Hollandsch echtpaar gespeeld wordt, dan gaat diezelfde scène in het Fransch en daarna in het Engelsch en tenslotte ziet men een Duitsch echtpaar — wel een zeer typischen Duitscher — dezelfde jaloesie-scène maken. Het hooge gezelschap, dat deze sketch te zien krijgt, zal zich stellig vermaken en — zich verbazen over de schitterende

wijze, waarop en Louis Gimberg en Maria Marletto hunne talen spreken.

Men heeft Louis Gimberg wel eens verweten, dat het een degradatie was voor een eerste-plans tooneelspeler met schitterende loopbaan, conferencier van een cabaret te worden. Hij ontkent dit ten stelligste en ik ben het volkomen met hem eens.

„En gesteld," zegt hij, dat dit wel zoo was, dan zou het groote publiek al heel gauw dien zoogenaamden „faux pas" vergeten zijn, wanneer ik maar een groote rol in een belangrijk stuk zou spelen."

Glimlachend merkte de interviewster op: „Ja, ik ben het met u eens en het cabaret dat men kleinkunst noemt, is – als het dan maar groote kleinkunst is – veel belangrijker dan kleine grootkunst."

„Overigens vind ik het publiek ondankbaar. Het vergeet gauw, te gauw," vervolgde de heer Gimberg.

„Toch niet," zei ik. „Hoe goed herinneren wij ons nog dien glorieuzen tijd in den Stadsschouwburg, toen u met mevrouw Mann-Bouwmeester de hoofdrol speelde in „Demi-Monde" van Dumas en Armand in: „Margaretha Gautier". Wat een schitterend samenspel was dat. Hoevele successen had u in dien tijd behaald?"

„Ja, het was wel een belangrijke periode. De belangstelling voor het tooneel was toen wel op zijn hoogst en iedere tocht naar het Leidsche Plein was voor het publiek een feestelijke gang, waarop men zich te voren verheugde, waarvoor men toilet maakte, waarop men zich voorbereidde, heel iets anders dan nu!"

„U is toch niet uit de tooneelspelers-wereld, wel?"

„Integendeel! Hoe ik dan aan het tooneel kwam? Wel, ik had een vriend, die officier was, Brondgeest. Nu, die voelde er ontzettend veel voor. Hij liet zijn militaire loopbaan varen en begon in den Dierentuin in den Haag met een gezelschap, waar hij mij engageerde als: „De mijnheer in de gekleede jas" in: „Mededingsters".

Onwillekeurig begon ik te lachen.

„Waarom lacht u?" vroeg hij.

„Wel, die rol hebt u uw leven lang gespeeld. U is en blijft toch altijd de *heer* in de gekleede jas, al zou u ook wel eens een sportcostuum aan hebben of een rij-costuum, als u met uw dochtertje paard rijdt in het Haagsche Bosch."

„Ja, zij zit prachtig te paard", zei Louis Gimberg vol vaderlijken trots, „en zij is een echte sportswoman. Op het oogenblik is zij in Genève, op een kostschool. Zij leert er uitstekend hare talen. Maar laat ik nu even vervolgen. We hadden het 't laatst over de „Mededingsters" gehad, waarin ik voor het eerst ben opgetreden. Kort daarop verhuisde ik naar Amsterdam, waar de gebroeders van Lier directeuren van het „Grand Theater" waren in de Amstelstraat. Het was een uitgelezen gezelschap, dat onder hun leiding optrad. Ik noem van de acteurs alleen maar Louis Bouwmeester, Louis de Vries, Herman Schwab, Erfman en van de actrices Julia van Lier-Cuyper en Caroline van Dommelen. Ik kreeg den rol van den Garde-Ulaan in „Taptoe", een stuk, dat destijds veel succes had en men merkte mij dadelijk op en ik kreeg spoedig daarop een engagement bij de N.V. Het Tooneel onder leiding van Rooyaards."

„Natuurlijk, dat herinner ik mij nog best. Speelde u destijds niet Mr. Thomson in: „De Vrouw in het spel" met Caroline van Dommelen en Sophie de Vries? Ik heb die voorstelling nooit vergeten. Het was een groot succes."

„Dat was het. We speelden het stuk honderd malen achter elkaar.

Ik bleef twee jaren bij dit gezelschap.

Toen stierf Claus, de bekende acteur van het Leidsche Plein. Hij moest vervangen worden en men heeft mij gevraagd bij het gezelschap van de K.V. „Het Nederlandsch Tooneel" te komen, wat ik gaarne aannam en waarover wij zooeven al spraken. Er was een groot repertoire en ik speelde de titelrol in „Papa" en verder de hoofdrol in „'t Groot Avontuur" en vele andere.

Opvoeringen, die niet, zooals nu op het repertoire stonden om er dadelijk weer af te gaan, maar die er langen tijd op bleven. Het record in dit opzicht is wel bereikt met „Pygmalion" met mij als proffessor Higgens en met Greetje Lobo, die onvergetelijke actrice, als het bloemenmeisje Doolittle. 300 malen achtereen ging het!"

„Is het waar, dat u zich destijds op Richard Heuckenroth geinspireerd hebt?"

„Ja, dat is zoo. 't Is heusch geen hatelijkheid, integendeel. Ik mag hem bijzonder graag, maar zijn eigenaardige karakteristieke manieren trokken mij aan voor die rol.

Weet u, wat ook veel succes destijds heeft gehad? „Peggy mijn kind", met Emma Morel en Rika Hopper. We hebben er veel plezier van gehad.

Vijftien jaren ben ik bij de K.V. „Het Nederl. Tooneel" gebleven.

Toen heeft Cor van der Lugt mij gevraagd, bij hem aan „Het Hofstadtooneel" te komen. Een van mijn glansrollen daar was: „Napoleon". Ik heb er heel veel geleerd en er een goede school doorgemaakt. Er werd hard gewerkt. Het eene stuk na het andere. Alles zat goed in elkaar. Vooral ook het zakelijke.

Daarna engageerde Ko Arnoldi mij bij „'t Masker", waar u mij wellicht met Else Mauhs in: „Vorstelijke Emigranten" hebt gezien. Ik kreeg er nog vele mooie rollen te spelen, die Jan Musch vroeger gespeeld had, voor wien ik in de plaats was gekomen. Ik bleef maar 1 jaar bij het gezelschap, hoewel ik er mooi werkhad.

Dit kwam door allerlei omstandigheden.

Op zekeren dag sprak ik Wim Kan. Hij had de leiding van: „De Blokkendoos" gehad, het cabaret, dat vorigen winter met veel succes in het Leidsche Plein Theater was gegaan. Hij vroeg mij, de leiding van een nieuw cabaret op mij te nemen. Dit trok mij aan en ik moet het eerlijk zeggen, ik heb er geen oogenblik spijt van gehad."

„U hebt ook een alleraardigst en beschaafd gezelschap en zeer intellectueel tevens."

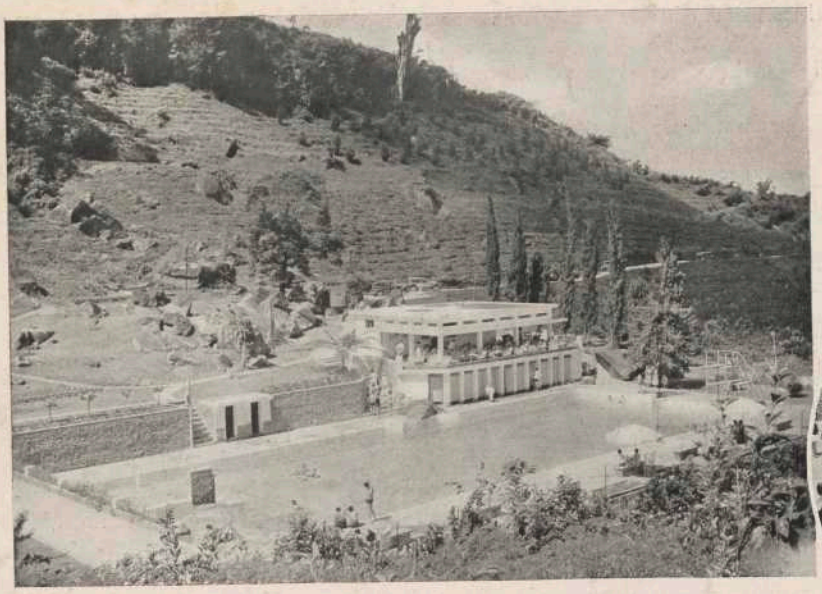
„Dat heb ik ook. Anders was ik er nooit mee begonnen. Ik ben niet alleen conferencier, maar doe alles zelf. Ik heb ook de heele administratie op mij genomen. Van Cor van der Lugt heb ik geleerd, wat werken is en vooral wat zakelijk werken is. Ik ben, als hij, ontzettend streng, wat onvermijdelijk is. Je moet de teugels wel strak in handen houden. Merk ik bij een première op, dat het te laat wordt of dat het tempo te langzaam is, dan laat ik het geheele gezelschap den volgenden dag het programma weer opnieuw repeteeren en dit doe ik telkens als ik 's avonds ook maar de minste aanmerking heb. De samenwerking met mijn gezelschap is overigens een zeer aangename. Wij waardeeren elkander zeer. Wim Kan is een jonge man met groot talent. Hij schrijft alles voor ons cabaret en ik zet alles in elkander. We zijn gelukkig met het succes, dat wij hier hebben, want het is wel een groote zeldzaamheid, vanaf 15 Augustus iederen avond voor volle zalen te spelen."

„U geeft ons Amsterdammers met uw A.B.C.-cabaret dan ook een groote vreugde en het Amsterdamsche publiek toont zich door zijn trouwen opkomst daarvoor dankbaar. Hoe lang houden we het A.B.C.-cabaret nog hier?" vroeg ik den bekwamen en sympathieken conferencier.

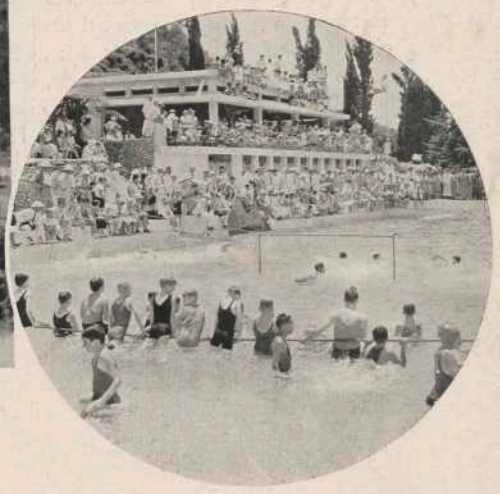
„Tot 1 Januari, daarna gaan we 3 maanden de provincie in," antwoordde hij.

„Dan wenschen we u ook daar hetzelfde succes als in het Leidsche Plein Theater en tot weerziens!"

INDIË



ZWEMBAD „SELECTA"



OPENING ZWEMBAD „SELECTA"

DE ZWEMSPORT IN INDIË

Zwemmen is in Indië een zeer populaire sport. Na een gloeiendheeten dag, als de felle tropenzon het land in vuur en vlam heeft gezet, huizen en kantoren niettegenstaande hun uitermate luchtigen bouwtrant in ware broeikassen veranderd zijn – als het asphalt der straten in een weeke – welhaast kneedbare – substantie veranderd is en een loome matheid zich van de menschen heeft meester gemaakt, is niets zoo verfrisschend als een zwembad. Overal waar Europeanen wonen, vindt men in Indië dan ook zwembaden, die dikwijls ten koste van groote financieele offers gebouwd zijn. De groote steden hebben er verscheidene, die zeker niet onderdoen voor soortgelijke inrichtingen in Europa. Zij blijven tot laat in den avond open, om de menschen ook na het verrichten van hun vermoeiende dagtaak in de gelegenheid te stellen zich voor eenige oogenblikken in het koele nat te begeven.

In de steden aan de kust en in de vlakte worden de zwembassins doorgaans van water voorzien door de waterleiding. In de bergen is de watervoorziening heel wat eenvoudiger. Daar kan men gebruik maken van het heerlijke bronwater, dat op ontelbare plaatsen in overvloedige hoeveelheden uit den grond welt. Het is doorgaans een kleine moeite het kristalheldere water op te vangen en naar een lager gelegen bassin te voeren.

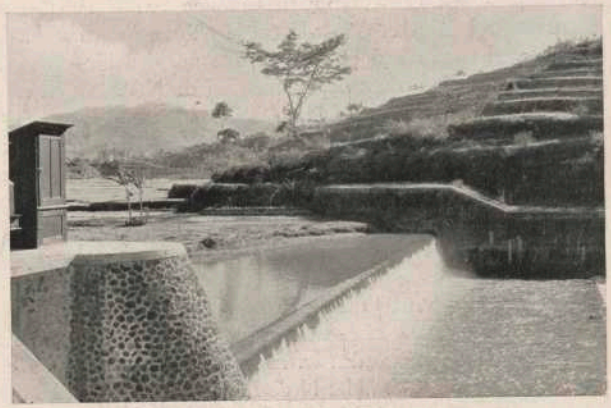
Ook in het prachtige berglandschap, waarin de plaats Malang (Oost-Java) gelegen is, vindt men tal van zwembaden, die meestal in de groene dalen der bergen gelegen zijn en een schilderachtigen aanblik bieden. Zoo ook het zwembad Selecta in de buurt van Malang, waarvan de twee foto's een goed beeld geven. Men ziet wel hoe de zwemsport er bij jong en oud een groote mate van populariteit geniet.

STUWDAM IN DE KALI KONTO

Oost-Java is niet rijk aan waterkrachtbronnen van groot vermogen. Reeds in 1915 werd hiernaar een uitgebreid onderzoek ingesteld, speciaal ten behoeve van het Bedrijf der Staatsspoorwegen. Reeds toen werd de aandacht gevestigd op de geweldige, voor exploitatie gunstig gelegen, krachtbronnen in de Kali Konto. Ruim 13 jaren later, in Juni 1928, zou de officieele opening plaats hebben van het eerste waterkrachtstation aan de Kali Konto, nabij het plaatsje Mendalan, in de omgeving van Malang.

In de rivier werd een prise d'eau gebouwd, bestaande uit een gemetselden dam van 46 m lengte. Door dezen dam wordt het water gedwongen zijn weg te volgen door een reeks tunnels, welke in de bergen zijn uitgegraven; het komt tenslotte via een bekken van ruim 400.000 kubieke meter inhoud in de drukleiding. De uiteinden dezer leiding hebben een hoogteverschil van omstreeks 150 m. De druk van het neerstortende water bedraagt ongeveer 14 atmosfeer.

De waterkrachtcentrale te Mendalan – de eerste van een reeks van drie – werd gebouwd door de Ned.-Indische Waterkracht Exploitatie Maatschappij, welke opgericht is door de Ned.-Indische Regeering en de Algemeen Ned.-Indische Electriciteits Maatschappij. Het doel der maatschappij is in het groot electrische energie op te wekken met behulp van waterkracht.



STUWDAM IN KALI KONTO